Raadsmededeling openbaar

Nummer	:	35-2022
Datum	:	7 februari 2022
B&W datum	:	15 februari 2022
Beh. Ambtenaar	:	Ingrid Oonk
Portefeuillehouder	:	M.J. Veldhuizen
Onderwerp	:	Reactie college op resultaten onderzoek rekenkamer naar energietransitie in de Oost Achterhoek

---

Aanleiding:
De vervanging van fossiele energiebronnen door duurzame bronnen is al langere tijd een opgave voor de gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk. De gemeenten willen in 2030 ‘energieneutraal’ zijn. Daar komt de oproep van de recente internationale klimaatconferentie in Glasgow bij, om de energietransitie te versnellen. In het conceptregeerakkoord wordt mede om die reden de opgave voor afname van CO2 uitstoot in 2030 vergroot van 49% naar 55% ten opzichte van 1990.

In afstemming met de intergemeentelijke raadswerkgroep, heeft de rekenkamercommissie besloten tot een onderzoek naar de energietransitie in de Oost Achterhoek. Ten behoeve van het onderzoek hebben wij per gemeente ambtelijk een uitgebreid overleg gevoerd met de onderzoekers en de gevraagde documenten aangeleverd over de energietransitie.

Inhoud mededeling:

Bijgaand treft u de resultaten aan van het onderzoek van de rekenkamer naar de energietransitie in de gemeente Aalten. Ter vergelijking zijn ook de dashboards van de gemeente Oost Gelre en Winterswijk bijgevoegd.

Centrale vraag
De vraag, waarop het onderzoek van de rekenkamer zich richt is: hoe realiseer je inzicht en overzicht in de voortgang van de energietransitie, zodat de raad politiek kan sturen en controleren?

Focus
Uit de raadswerkgroep van de drie gemeenten kwam de wens naar voren, om meer grip te krijgen op de opgave van de energietransitie. Het onderzoek zou deze complexe opgave inzichtelijk moeten maken aan de hand van een infographic.
De rekenkamercommissie heeft invulling gegeven aan deze behoefte, met de opzet van een ‘Dashboard Energietransitie’, waarmee de raad politiek kan sturen en controleren. Aan de hand van beschikbare data levert de rekenkamercommissie ook een eerste invulling van het dashboard.

Aard van het onderzoek
Het onderzoek is uitgevoerd voor de drie gemeenten en heeft het karakter van een *realisatiegerichte evaluatie*. Het onderzoek wil bijdragen aan het realiseren van de opgave – in plaats van spiegelen in het licht van doelen en afspraken uit het verleden. De opgaven en ambities voor de toekomst zijn het uitgangspunt geweest van het onderzoek.

Aanpak
De onderzoekers spraken met interne en externe sleutelpersonen en bestudeerden schriftelijk materiaal. Het onderzoek is in periodieke en nauwe afstemming met de raadswerkgroep van de drie gemeenten tot stand gekomen. De schrijvers beogen met het ‘Dashboard Energietransitie’ gereedschap te leveren, om de grip van de raad op de energietransitie te vergroten.

Gesprek over het concept
Voorafgaand aan het definitieve rapport dat nu voorligt, hebben we een concept ontvangen. Op basis van dit concept hebben wij een gesprek aangevraagd met het onderzoeksbureau. Ook hebben we onze opmerkingen op het concept aangeleverd, waarmee het rapport aangepast kon worden.

Stand van zaken in Aalten
Wanneer we de resultaten van de drie gemeenten met elkaar vergelijken, wordt duidelijk dat de opgave voor alle gemeenten groot is en we nog een lange weg te gaan hebben. De gemeente Aalten doet het verhoudingsgewijs goed. Met name op de punten:

- spaarzaam gebruik en efficiënte energieproductie (wat we niet gebruiken hoeven we niet op te wekken);
- maatregelen worden feitelijk uitgevoerd conform beleid (voldoende uitvoeringskracht);
- invullen eigen aandeel gemeentebestuur (zelf het goede voorbeeld geven)

is onze gemeente op de goede weg.
Vanzelfsprekend zijn er ook nog onderdelen waarmee we flink aan de slag moeten, maar in z'n algemeenheid doet de gemeente Aalten het goed, ook in vergelijking tot de andere onderzochte gemeenten.

Ontwikkelingen energietransitie
Wij onderkennen dat de energietransitie zo omvangrijk is, dat het lastig is om er grip op te krijgen. De ontwikkelingen gaan razendsnel en geo-politieke keuzes werken door in de portemonnee van de individuele burger in de gemeente Aalten. Ook de infrastructuur is een belangrijke factor; door de snelgroeiende toename van zonne- en windparken, laadpalen en door energie-intensieve sectoren, raakt het stroomnet, ook in onze regio, op steeds meer plekken vol. Dit belemmert ons in het behalen van onze ambities.

Energiearmoede
Energiearmoede is, door de recente prijsstijgingen van de energie, nadrukkelijker onder de aandacht gekomen. De gemeente Aalten besteedt hier aandacht aan via de RREW regeling, die gericht is op de lagere inkomens. En met een pilot in de gemeente Aalten, waarvoor we onlangs opdracht hebben gegeven. In deze pilot werken we samen met AGEM energieloket en het Meedoenpact van de gemeente Aalten. Het Meedoenpact ondersteunt inwoners binnen onze gemeente die het (financieel) lastig hebben. Verder heeft de rijksoverheid bedragen toegezegd voor het tegengaan van energiearmoede op lokaal niveau. Meer over onze inzet op het gebied van de energiearmoede leest u in de laatste Update van het Plan van Aanpak Duurzaamheid.

Klimaatmonitor
De landelijke klimaatmonitor geeft inzicht in de stand van zaken van de energietransitie per gemeente. Ook beschikt de klimaatmonitor over een benchmarkfunctie, waarbij de gemeente Aalten wordt afgezet tegen de andere gemeenten in de Achterhoek. Hierin is te zien hoe de gemeente Aalten scoort op CO2 uitstoot, energieverbruik en hernieuwbare energie ten opzichte van de rest van de Achterhoek. https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard/benchmark

Inzet van infographics
Wij onderschrijven dat de inzet van infographics kan bijdragen om beter zicht te krijgen op de opgave en op de stappen die hierin al gezet zijn. In het rapport is gekozen voor de vorm van een dashboard, waarbij metertjes aangeven, wat de stand van zaken is. Anders dan bij een infographic, geven de metertjes geen snel en eenduidig inzicht in onze opgave en de stappen die we al hebben gezet. Alleen de stand waarop een wijzer op een metertje staat, zegt namelijk in de meeste gevallen nog niet zoveel, omdat de factor 'tijd' ontbreekt en omdat er veelal geen einddoel benoemd wordt.
Om de motivatie voor de stand van een metertje te kunnen doorgronden, is het noodzakelijk om per deelonderwerp (per metertje) alle informatie tot je te nemen. Die informatie is vervolgens zo divers, dat er een zekere subjectiviteit ontstaat in het bepalen van de stand van een metertje. Aanvullend is nauwelijks mogelijk om een vergelijk te maken met andere gemeenten in de Achterhoek. Informatie die via de landelijke klimaatmonitor wel beschikbaar is.

Update Plan van aanpak Duurzaamheid
Wij nemen de wens van de raad ter harte, om de opgave van de energietransitie en de stappen die wij hierin zetten, zo goed mogelijk inzichtelijk te maken. Het inzetten van infographics is hiervoor een belangrijk instrument. In de laatste versie van de Update van het Plan van Aanpak Duurzaamheid is al meer gewerkt met grafieken, infographics, schema's en kaartmateriaal dan in de voorgaande updates. Wij zullen in de komende versies extra aandacht besteden aan het visualiseren van de stand van zaken en dat op een zodanige wijze vormgeven, dat door de tijd heen goed te volgen is welke progressie er is gemaakt in de energietransitie in de gemeente Aalten.

De volgende stukken zijn voor u bijgevoegd:

- *Aanbiedingsbrief Rekenkamer*
- *Infographic en dashboard energietransitie gemeente Aalten*
- *Infographic en dashboard energietransitie gemeenten Oost Gelre en Winterswijk*

Besluit van het college van B&W gemeente Aalten

Zaakkenmerk/Onderwerp	Z/21/094285/Uitkomsten onderzoek Rekenkamer Oost Achterhoek naar de energietransitie.
Afdeling	Ruimte/team Openbare Ruimte
Zaakkenmerk/Documentkenmerk	Z/21/094285/D-373751
Vertrouwelijkheid	Openbaar
Portefeuillehouder	M. Veldhuizen
Uitvoeringsprog. Raad	Duurzaamheid, Het akkoord van Groenlo en een energieneutrale gemeente Aalten in 2030
Besloten in de vergadering van	B&W vergadering d.d. 15 feb 2022

Toelichting voorstel

Samenvatting	De vervanging van fossiele energiebronnen door duurzame bronnen is al langere tijd een opgave voor de gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk. De gemeenten willen in 2030 ‘energieneutraal’ zijn. In afstemming met de intergemeentelijke raadswerkgroep, heeft de rekenkamercommissie besloten tot een onderzoek naar de energietransitie in de Oost Achterhoek. De resultaten van het onderzoek zijn vertaald in een dashboard. In de raadsmededeling gaan we nader in op de uitkomsten van het onderzoek en het dashboard.
Voorgestelde beslispunten	Voor kennisgeving aannemen en de stukken met de bijgaande raadsmededeling voorleggen aan de raad.
Besluit	akkoord
Korte toelichting	Bijgaand treft u de resultaten aan van het onderzoek van de rekenkamer naar de energietransitie in de gemeente Aalten. Ter vergelijking zijn ook de dashboards van de gemeente Oost Gelre en Winterswijk bijgevoegd. De vraag, waarop het onderzoek van de rekenkamer zich richt is: hoe realiseer je inzicht en overzicht in de voortgang van de energietransitie, zodat de raad politiek kan sturen en controleren? Uit de raadswerkgroep van de drie gemeenten kwam de wens naar voren, om meer grip te krijgen op de opgave van de energietransitie. Het onderzoek zou deze complexe opgave inzichtelijk moeten maken aan de hand van een infographic. Gekozen is voor een dashboard, waarbij de metertjes de stand van zaken aangeven. Uit het dashboard blijkt dat de opgave groot is, maar dat de gemeente Aalten op de goede weg is, ook in vergelijking tot de andere onderzochte gemeenten.

De behoefte om meer grip te krijgen op de complexe opgave en de stappen die reeds zijn gezet herkennen wij. De inzet van infographics kan hier zeker bij ondersteunen. In de laatste Update van het Plan van Aanpak is al meer gewerkt met grafieken, infographics, schema's en kaartmateriaal dan in de voorgaande updates. Wij zullen in de komende versies extra aandacht besteden aan het visualiseren van de stand van zaken en dat op een zodanige wijze vormgeven, dat door de tijd heen goed te volgen is welke progressie er is gemaakt in de energietransitie in de gemeente Aalten.

Rekenkamer-commissie

Gemeente Aalten

gemeente Oost Gelre

gemeente Winterswijk

Dashboard Energietransitie voor de raad van gemeente Aalten

Dit dashboard is onderdeel van het onderzoek naar de energietransitie door de rekenkamercommissie AOGW

31 januari 2022

Inhoudsopgave

Het dashboard bestaat uit de volgende onderdelen:

Verantwoording en leeswijzer

Deel 0: De kern

- Infogram met het dashboard Energietransitie in één oogopslag
- Korte samenvatting en actuele punten voor politieke bemoeienis

Deel 1 tot en met 3: toelichting en uitwerking

- **Deel 1A** Maatschappelijke opgaven en resultaten: Energiedoelen
- **Deel 1B** Maatschappelijke opgaven en resultaten: Bijdrage aan andere doelen
- **Deel 2** Realisatieknoppen
- **Deel 3** Relevant ontwikkelingen

Begeleidende brief

Bij dit dashboard hoort een begeleidende brief van de rekenkamercommissie: https://ap.lc/Chhv1 (PDF Bestand).

Ambtelijke reactie

De ambtelijke organisaties van de drie gemeenten zijn in de gelegenheid gesteld om te reageren op het dashboard voor hun gemeente. De ambtelijke reacties kunt u hier inzien: https://ap.lc/grJYx (PDF bestand).

Verantwoording

Met het dashboard geeft de rekenkamercommissie een beoordeling op basis van beschikbare en toegankelijke data aan de gemeenteraad. Het zwaartepunt ligt bij schriftelijk materiaal dat we voor dit onderzoek hebben opgevraagd bij de gemeente. Op onderdelen maken we gebruik van externe bronnen – zoals de landelijke klimaatmonitor. Met het dashboard biedt de rekenkamercommissie een basisversie of 'nulmeting' voor 2021.

Met veel inzet en toewijding worden in de gemeente resultaten bereikt. De bedoeling en toewijding van bestuurders, ambtenaren en ook van veel inwoners, bedrijven, en maatschappelijke organisaties staan in dit onderzoek en dashboard buiten kijf. Het dashboard

En toch moet er nog veel meer gebeuren: een groot deel van de opgave vraagt nog om realisatie. Dit geldt ook voor andere gemeenten in de Achterhoek én daarbuiten.
De zelf gestelde opgaven en de opgelegde opgaven vanuit het landelijke en Europese klimaatbeleid zijn groot, complex en ingrijpend. Er komt veel bij kijken, naast duurzame opwekking van energie gaat het om infrastructuur, bereikbaarheid van energie maar ook consequenties voor natuur en milieu, gezondheid, veiligheid en economie en werkgelegenheid. Dit vraagt nogal wat!

De energietransitie is een gezamenlijke opgave van het gemeentebestuur, andere overheden, inwoners en bedrijven. Het dashboard biedt overzicht en inzicht om hier over het goede gesprek te kunnen voeren: in de raad, met het college plus de ambtelijke organisatie en met de samenleving. Daarop zijn ook de aanbevelingen in de begeleidende brief van de rekenkamercommsisie gericht. Het dashboard is vooral een hulpmiddel:

- voor de raad om goed te kunnen sturen en controleren;
- Voor het gemeentebestuur (raad-college-ambtelijke organisatie) en de samenleving: een gezamenlijke informatiepositie voor leren, kennisdeling, monitoring en evalueren.

De uitnodiging is om het dashboard te gaan gebruiken en mee te bouwen om dit verder uit te werken en waar nodig te verbeteren om tot een gezamenlijk inzicht en overzicht van de opgave te komen. De uitnodiging is ook om het dashboard periodiek te actualiseren – waarbij deze versie als nulmeting dient.

De bronnen voor het onderzoek kunt u via deze weblink inzien: https://ap.lc/pGQqF (PDF bestand).

Rekenkamer-commissie

Leeswijzer: toelichting op de wijzers in het dashboard

Beoordeling van de maatschappelijke opgave en resultaten: op een schaal van 1 tot 6.
We visualiseren dit met een oranje wijzer. De positie van de wijzer geeft de afstand aan die je nog moet overbruggen om de opgave te realiseren: de afstand van de huidige situatie tot de gewenste situatie.

- Bij **1** ga je als het ware in een lage versnelling. Je staat nog ver af van de gewenste situatie.
- Bij **6** heb je de opgave helemaal gerealiseerd.
- In het groene gebied ga je in de allerhoogste versnelling: méér of een grotere opgave realiseren dan oorspronkelijk beoogd.

Het vraagteken (?) drukt uit dat realisatie van de opgave niet goed beoordeeld kan worden op basis van beschikbare informatie of data voor de raad. Het 'olielampje' staat als het ware aan: voeg relevante informatie/ data toe om voortgang en realisatie van de opgave te beoordelen.

Beoordeling realisatiekracht: paarse wijzers gebruiken we voor het beoordelen van maatregelen, samenwerking, invullen van voorwaarden en een passend budget om de opgave waar te maken: op een schaal van 1 tot 6.

- **1**: weinig / klein / zeer onvoldoende
- **6**: veel / groot / ruim voldoende
- In het donkerpaarse gebied doe je meer dan nodig is om de beoogde opgave te realiseren. Dat kan positief zijn als je daarmee ook meer resultaten bereikt.

Rekenkamer-commissie

Gemeente Aalten

gemeente Oost Gelre

gemeente Winterswijk

Deel 0: De Kern

Infogram en dashboard Energietransitie: Stand van zaken in Aalten in één oogopslag

Actuele punten voor politieke bemoeienis

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten · Oost Gelre · Winterswijk

(A) Energiedoelen

Energieneutrale gemeente in 2030
We gebruiken evenveel energie als we opwekken met duurzame bronnen

Spaarzaam gebruik en efficiënte energieproductie
Wat we niet gebruiken hoeven we niet op te wekken

Energie is voor bewoners en bedrijven bereikbaar
Energie is continu beschikbaar en betaalbaar

Goede energie-infrastructuur
Een goede mix aan centrale en decentrale voorzieningen

(B) Bijdrage aan andere doelen

Natuur en milieu:
Kern: *Verminderen uitstoot CO_2 (broeikasgassen) en klimaatverandering*

Gezondheid
Gezonde woon, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes voor energie?

Veiligheid
Veilige woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

Economie en werkgelegenheid
Economische ontwikkeling : wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

1. Maatschappelijke opgaven en resultaten

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Maatregelen vastgesteld beleid zijn voldoende om de gestelde opgaven te realiseren
Voldoende maatregelen besloten

Maatregelen worden feitelijk uitgevoerd conform beleid
Voldoende uitvoeringskracht

Alle opgaven zijn voorzien van maatregelen
Geen blinde vlekken

Voldoende financiële middelen
Voldoende investeringskracht

Goed georganiseerde samenwerking
Krachten bundelen, organiseren meewerkkracht in plaats van tegenkracht

Scheppen van voorwaarden
Kansen benutten en barrières slechten of omzeilen

Invullen eigen aandeel gemeentebestuur
Zelf het goede voorbeeld geven

2. Realisatieknoppen

Sturen op maatregelen, samenwerking , het invullen van voorwaarden en een passend budget om de maatschappelijke opgave waar te maken

Korte samenvatting

Met veel inzet en toewijding worden mooie resultaten bereikt. Aalten is in de Achterhoek een van de beteren. De gemeente weet zelf het goede voorbeeld te geven en onderneemt vele initiatieven. Voor het vastgestelde beleid worden behoorlijk maatregelen ingezet en er is budget gereserveerd.

En toch moet er nog veel meer gebeuren, het akkoord van Groenlo wordt niet gerealiseerd. En zelfs dan moet er nog veel meer gebeuren want in de afspraken van destijds is een aantal zaken onvoldoende meegenomen.

Ambities zullen flink naar boven moeten worden bijgesteld en ook de impact op andere doelen zoals natuur, milieu, gezondheid, veiligheid en economie zullen in kaart moeten worden gebracht. Vervolgens kan pas dan de hierbij passende realisatie gestalte krijgen.

Actuele punten voor politieke bemoeienis

Wat zijn toekomstige agendapunten voor de raad?

- Herijken ambities energietransitie (herijken Akkoord van Groenlo)
- Realisatiekracht in balans brengen met de ambities
- Heroverweging ambities biomassa
- Verhogen snelheid en impact maatregelen zon, wind en gasvervanging
- Omzeilen van netcongestie met lokale/ regionale voorzieningen zoals microgrids, decentrale toedeling van energie, optimaliseren van pieken en dalen in lokale energievraag en -aanbod
- Maatwerkaanpak en versnelling energiebesparing, onder andere isolatie
- Kansen en mogelijkheden voor het realiseren van een waterstofeconomie
- Naast gebouwde omgeving ook scherpe focus op mobiliteit, industrie en landbouw
- Benutten mogelijkheden voor delen en benutten restenergie (koude en warmte)
- Vanwege sterke energieprijsstijgingen: beleid voor energiearmoede

Deel 1A

Maatschappelijke opgaven en resultaten: Energiedoelen

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

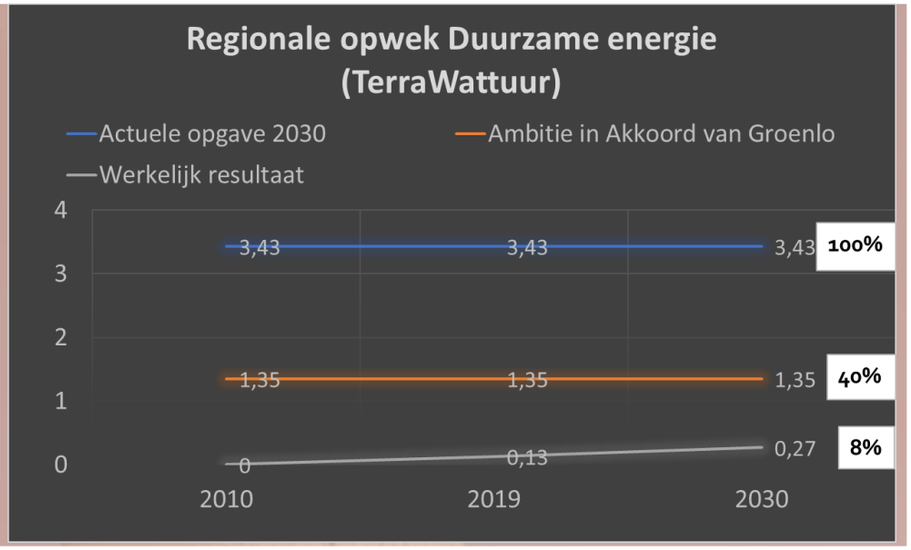
Energieneutrale gemeente in 2030
We gebruiken evenveel energie als we opwekken met duurzame bronnen

- Voldoende energie uit zon
- Voldoende energie uit wind
- Voldoende energie uit biomassa
- Overige energie, zoals aardwarmte
- Voldoende import duurzame energie
- Positieve bijdrage aan energie elders

?

Realisatie van overige doelen is niet af te leiden uit de beschikbare data aan de raad, zoals import van duurzame energie en alternatieve bronnen.

Toelichting, argumenten en illustraties

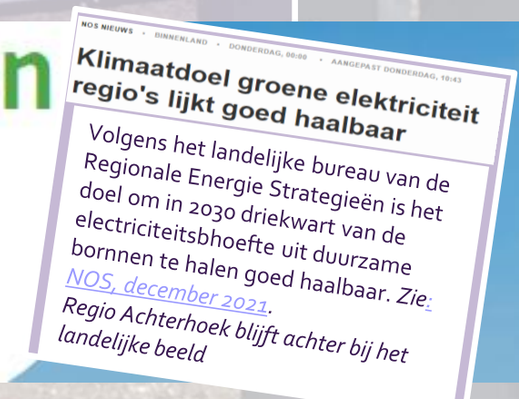
1. De regionale opwek van duurzame energie uit zon, wind en biomassa is in 2019 een fractie van wat nodig is om in 2030 energieneutraal te zijn. Gemeente Aalten doet het echter veel beter dan het regionale gemiddelde.
2. Uitgaande van de doelstelling in het Akkoord van Groenlo moeten de gemeenten in de komend acht jaar samen nog 90% van de opgave realiseren!
3. De doelstelling in het Akkoord van Groenlo is tussentijds niet bijgesteld. Agem becijfert dat de gemeenten inmiddels veel meer duurzame energie moeten opwekken: 3,45 in plaats van 1,35 TerraWattuur in 2030. De actuele opgave is daarmee ruim 2,5 keer groter dan beoogd! Uitgaande van deze opgave is de verwachting dat de regiogemeenten in 2030 circa 8% duurzame energie opwekken. Zelfs als de gemeenten in 2030 de doelstelling uit het Akkoord van Groenlo realiseren komen zij 60% aan duurzame energie tekort om energieneutraal te zijn.
4. De actuele opgave is groter door de groei van het energieverbruik onder meer door:
   - groei bevolking (woningen) en economie
   - hoger verbruik voor elektrisch rijden en elektrisch verwarmen
   - energie voor elektrificatie industrie en elektriciteitsverbruik landbouw
   - de benodigde energie voor netverliezen en opslag in batterijen
5. Met het Akkoord van Groenlo leken de regiogemeenten een voorsprong op de rest van Nederland te hebben van circa 10 jaar, maar op dit moment zijn de verschillen miniem. Het landelijke gemiddelde voor duurzame opwek van elektriciteit bedraagt in 2020 circa 27%. Gemeente Aalten komt echter uit op 42%, voornamelijk door de bijdrage van het bestaande park Hagenwind. Verdere grootschalige projecten zitten niet in de pijplijn.
6. Het doel van het akkoord van Groenlo is 'evenveel opwekken als gebruiken'. In het 'Uitnodigingskader zon en wind' van de gemeente Aalten zien we dat duurzame energie vooral op het eigen grondgebied opgewekt zal worden. Dit betekent dat import van duurzame energie geen grote rol zal spelen. Inzicht in de omvang van import of export van duurzame energie is overigens niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Beeld van realisatie op basis van de energie-monitor (Agem, 2020):

- De verwachting is dat Aalten in 2030 uitkomt op 58% van de beoogde opwek, dit is 43 GWh te weinig: het verbruik van zo'n 15.000 woningen.
- De verwachting bij gasvervanging is dat Aalten uitkomt op 17% van de doelstelling, dit is 7,6 miljoen m^3 te weinig: een equivalent van 5.000 woningen.

Belangrijke noot: Het gaat om een vergelijking met verouderde doelstellingen uit het Akkoord van Groenlo. De gemeenten moeten volgens actuele berekeningen in 2030 ruim 2,5 keer meer duurzame energie opwekken om energieneutraal te zijn.

Nieuwe windmolens alleen nog mogelijk in huidige windpark Hagenwind

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

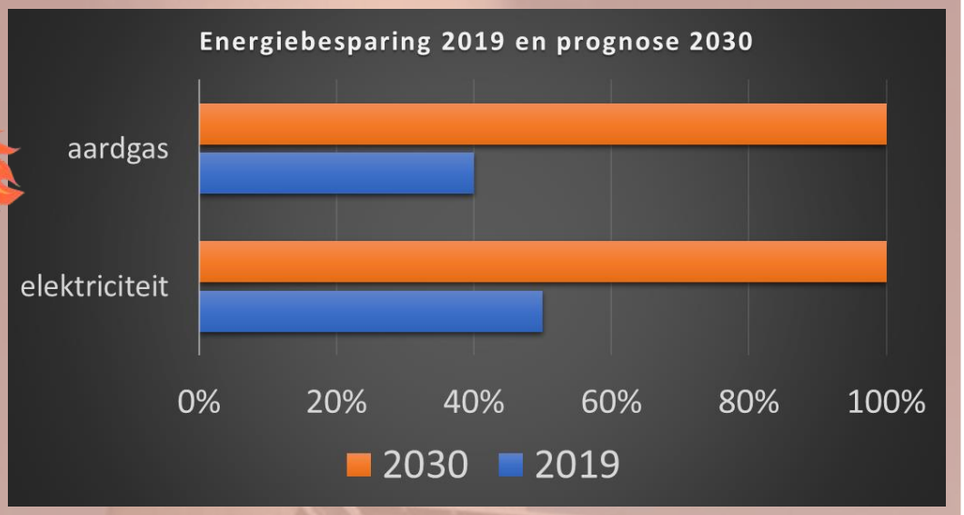
Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Spaarzaam gebruik en efficiënte energieproductie

'Wat we niet gebruiken hoeven we niet op te wekken'

- Energiebesparing
- Benutten restenergie
- Efficiënte opwekking met zo laag mogelijk energieverlies

? Doelen en resultaten over het benutten van restenergie en de efficiëntie van de duurzame energieopwekking is niet af te leiden uit de beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

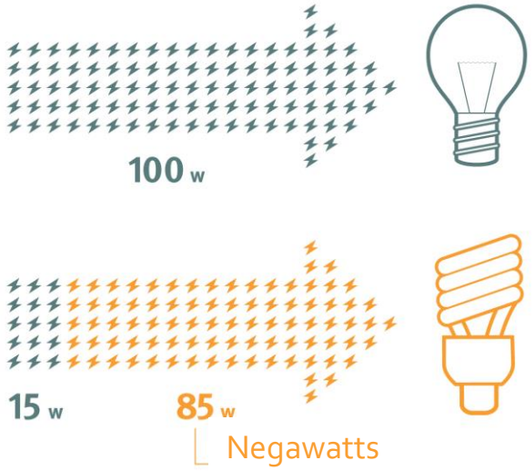
1. De opgave voor energiebesparing in het akkoord van Groenlo bedraagt 20% voor elektriciteit en 55% voor aardgas ten opzichte van het energieverbruik in 2012.
2. Aan de hand van deze doelstelling realiseert Aalten in 2019 een elektriciteitsbesparing van 50% en de besparing van aardgas bedraagt 40%. Wel met de kanttekening dat in de forse besparing ook bedrijfsbeëindigingen zijn meegeteld.
3. Agem verwacht dat de doelstelling voor zowel gas als elektriciteit in 2030 gehaald kan worden. Wel is dit beeld vertekend: de opgewekte energie van zonnepanelen wordt als een besparing meegeteld: hernieuwbare energie is geen energiebesparende maatregel.
4. Energiebesparing wordt nu vooral gerealiseerd in de bebouwde omgeving. Zo bedraagt de besparing van elektriciteit door bedrijven 6% . Dit staat nog ver weg van de beoogde 20%. Andere sectoren kunnen een grotere bijdrage leveren aan het doel.

Logo waarmee Aalten duurzaam en samen aan de weg timmert.

Aalten stelt Duurzaamheidsprijs in

di 20 jul 2021, 14:32

Van Megawatt naar *Nega*watt

Het gebruik van energie voor warmte, mobiliteit, transport en industrie neemt nog steeds sterk toe. Daarnaast wordt een groot deel van deze energie verspild: naar verwachting zo'n 60% . De energietransitie staat of valt daarom met een forse energiebesparing.

Energie die niet wordt gebruikt is net zo nuttig als opgewekte energie. Dit principe wordt ook wel een 'Negawatt' genoemd. In plaats een Megawatt energie op te wekken, creëren we negawatts door energieverbruik te vermijden of te verminderen.

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

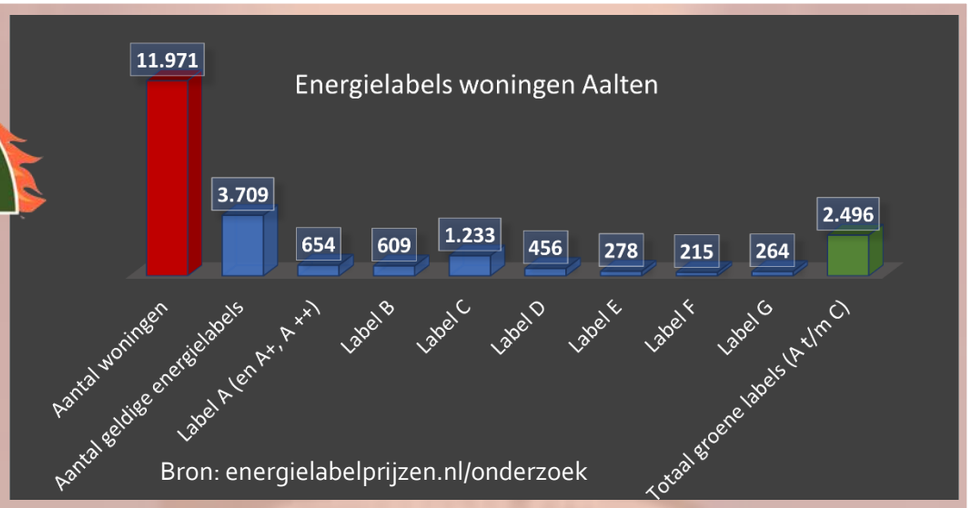
Aalten Oost Gelre Winterswijk

Energie is voor bewoners en bedrijven bereikbaar

Energie is continu beschikbaar en betaalbaar

- Voldoende opwek en aanvoer – geen schaarste
- Na aftrek van kosten voor noodzakelijk energiegebruik houden huishoudens genoeg over om van te leven
- Woningen van huishoudens met een laag inkomen hebben een goede energetische kwaliteit (klasse A en B woning).
- Energiekosten laten voldoende ruimte voor een rendabele bedrijfsvoering door kleine en grote bedrijven

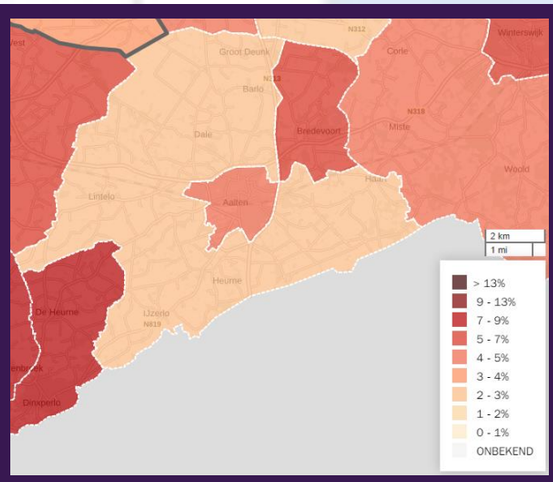

Doelen en resultaten over energiearmoede, woningen voor huishoudens met een laag inkomen, energiearmoede en bereikbaarheid van energie voor bedrijven is niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

TNO: In Aalten leeft 6,1 % van de huishoudens in energiearmoede.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Momenteel is er voldoende aanvoer van energie voor huishoudens en bedrijven via het nationale en regionale netwerk voor elektriciteit en aardgas waar Aalten op is aangesloten.
2. Deze aanvoer is geen vanzelfsprekendheid. Het nationale elektriciteitsnetwerk staat onder druk ('netcongestie'), de voorraad aardgas is eindig en de aanvoer van aardgas staat onder druk. De realisatie van een lokaal/ regionaal decentraal energie-netwerk kan deze barrières omzeilen door lokaal opwekken, delen en opslaan van energie.
3. Voor bedrijven en (vracht)vervoer wordt waterstof een belangrijke energiedrager. Een lokale / regionale waterstofeconomie, waterstofinfrastructuur of import van groene waterstof is nog goeddeels afwezig.
4. Raadsleden hebben oog voor energiearmoede (bron: gesprekken). Gemiddeld 6,1% van de gezinnen in Aalten leidt onder energiearmoede volgens een definitie en onderzoek van TNO. Voor energiearmoede is geen lokale of regionale opgave en definitie geformuleerd.

Energiearmoede in Aalten.
Kern Aalten: 5%, Bredevoort: 6%,
Buitengebied: 3%. (bron: TNO, 2021).

Onderzoek energiearmoede (TNO)

Uit de TNO-cijfers blijkt dat 75% van de energiearmoede zit bij huurders in een woning van een corporatie, 12% heeft een particuliere huurwoning, 13% heeft een koopwoning (TNO, 2021).

Wat is energiearmoede?

"Een huishouden is energiearm wanneer meer dan 10% van het besteedbaar inkomen uitgegeven wordt aan het adequaat warm houden van de woning"

Het meest voorkomende woninglabel in Nederland is C. In een gemiddelde gemeente heeft op dit moment 43,1% een geldig label. Daarvan is 69,8% groen: onder een groene woning worden huizen met label A t/m C verstaan. Wanneer we uitsluitend kijken naar de A, A+ en A++ labels kunnen we concluderen dat gemiddeld 23,6% van de woningen dit milieulabel heeft. Bron: energielabelprijzen.nl

De Woonplaats ondersteunt binnen haar mogelijkheden de gemeente Aalten in haar ambitie om energieneutraal te worden, door haar bestaande woningen te verduurzamen naar minimaal energielabel B en door nieuwbouw energieneutraal te maken voor de gebouw gebonden installaties.

De woningcorporatie draagt bij aan realisatie van duurzame en betaalbare woningen. *Bron: Prestatieafspraken 2021 gemeente Aalten met Huurdersverenigingen en De Woonplaats.*

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Goede energie-infrastructuur

Een goede mix aan centrale en decentrale voorzieningen

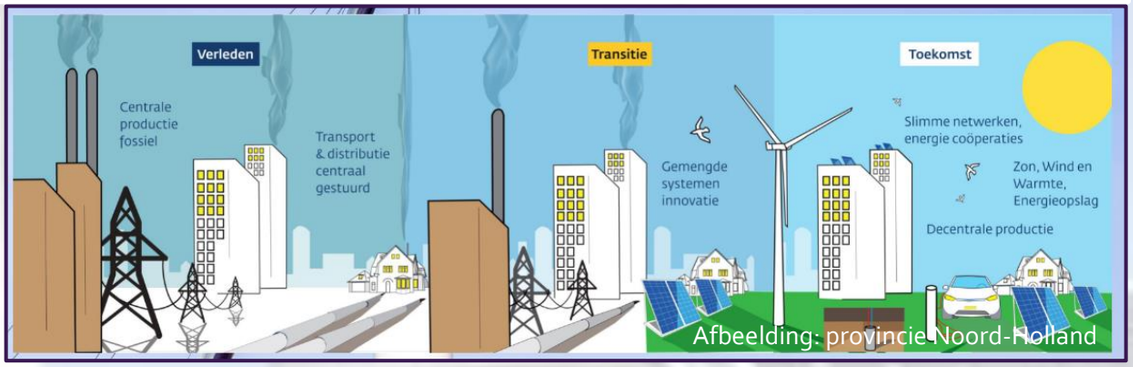
- Voldoende buizen, leidingen en kabels voor transport duurzame energie (centraal en decentraal)
- Voldoende reserve, back-up en noodcapaciteit
- Garanties op voldoende extra inkoop/import
- Netwerk continu in staat productie en vraag te optimaliseren (smart grid)
- Voor kritieke situaties adequate reserves, noodcapaciteit en scenario's voor reductie + afschaling
- Voldoende elektrische laadinfrastructuur
- Voldoende waterstoftankstations

Resultaten over de energie-infrastructuur zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Decentrale energienetwerken of microgrids zijn geschikt voor lokaal opwekken, delen en opslaan van energie. Dit vraagt een geheel andere infrastructuur dan de huidige centrale productie. Tijdelijke opslag van energie om vraag en aanbod van energie te balanceren is nauwelijks ontwikkeld. Dit wordt cruciaal vanwege de overbelasting van het centrale elektriciteitsnetwerk (netcongestie). Je kunt op piekmomenten de overtollige zonne-energie niet meer aan het net leveren.
2. Het ontwikkelen van een lokale/ regionale waterstofeconomie en –infrastructuur staan nog in de kinderschoenen. Dit kan een goede aanvulling zijn voor transport, landvouwvoertuigen en industriële processen. We zien juist om die reden in diverse gemeenten en regio's initiatieven om een waterstofeconomie te realiseren. Daarbij vindt lokale/ regionale productie van waterstof plaats met energie uit zon en wind die anders niet meer gekoppeld kan worden aan het overvolle elektriciteitsnet (de netcongestie voorbij!) Het dichtstbijzijnde tankstation voor waterstof is momenteel gelegen in Doetinchem.
3. De gemeente faciliteert het plaatsen van openbare laadpalen bij woningen en werklocaties in een straal van 200 meter -samenwerking met Allego en PARKnCHARGE. In 2030 wil de gemeente 366 publieke laadpunten realiseren (bron: Startnotitie laadbeleid, 2021)

Afbeelding: provincie Noord-Holland

Een **microgrid** is een modulair decentraal energienetwerk in een gebied voor opwekken, delen en opslaan van energie. Een microgrid kan verbonden zijn met het centrale/ landelijke net of geheel zelfstandig als een 'energie-eiland' functioneren.

Deel 1B:

Maatschappelijke opgaven en resultaten: Bijdrage aan andere doelen

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

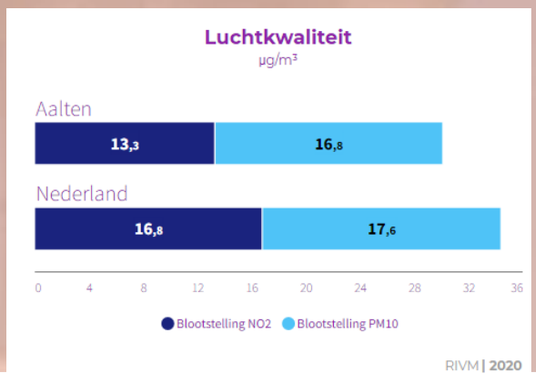
Natuur en milieu:
Kern: *Verminderen uitstoot CO_2 (broeikasgassen) en klimaatverandering*

- Afname emissie CO_2 (broeikasgassen)
- Afname emissie stikstof/ stikstofoxiden
- Afname concentraties fijnstof, stikstofoxiden, roet en ozon
- Goed binnenmilieus woningen, scholen en werkplekken
- Rustig woongenot ten aanzien van geluid, trillingen, geur, schaduwwerking en uitzicht
- Herstel, behoud, toename van flora en fauna

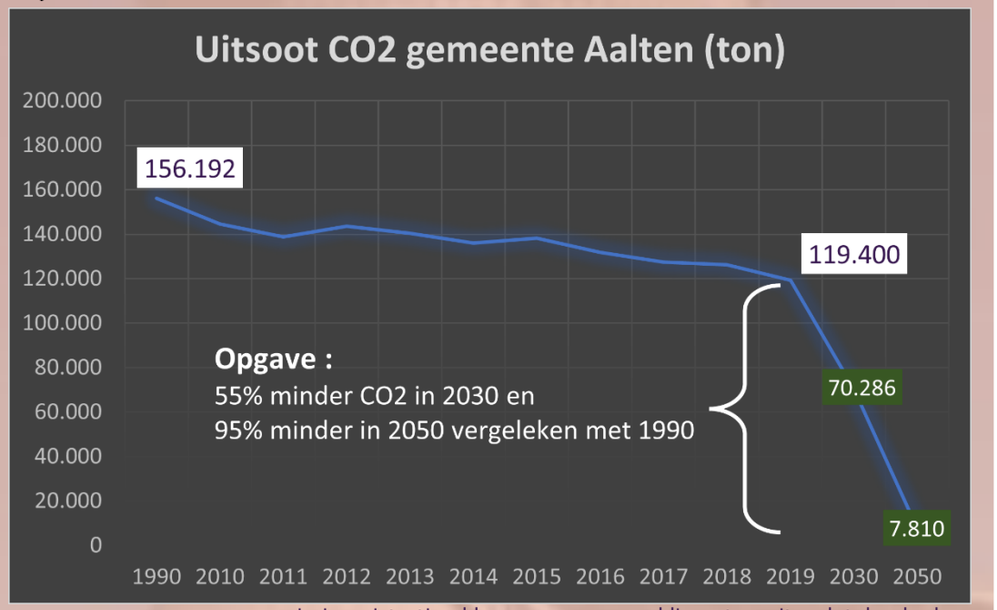
?

Doelen en resultaten over binnenmilieu, woongenot en biodiversiteit zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

RIVM | 2020

1990: www.emmissieregistratie.nl | 2010-2019: www.klimaatmonitor.databank.nl

Toelichting, argumenten en illustraties

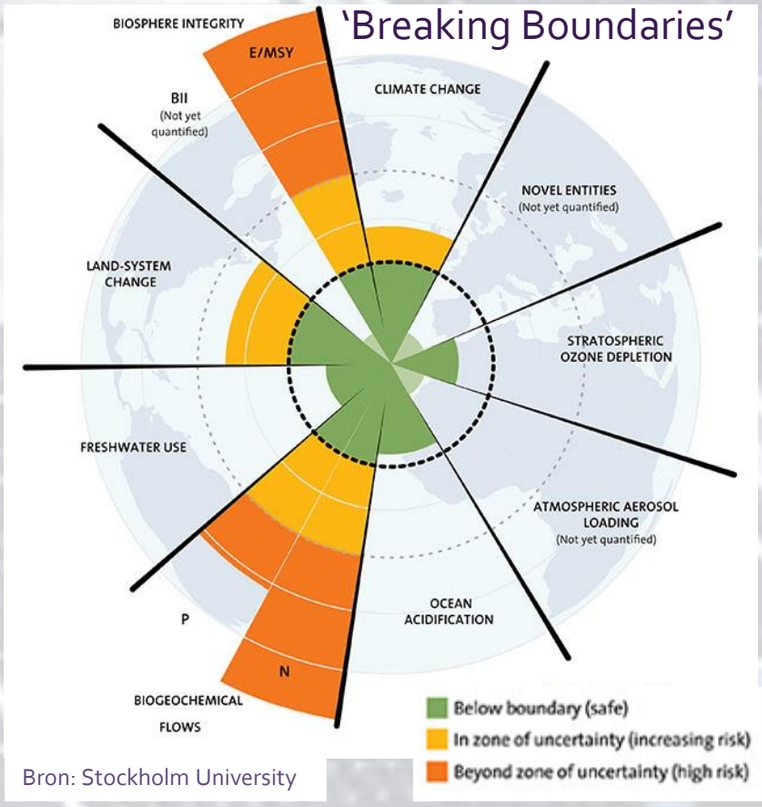
1. Sinds 1990 neemt de uitstoot van CO_2 in Aalten met ongeveer 24% af.
2. De komende 8 jaar moet de CO_2 uitstoot veel sneller afnemen om de landelijke en Europese doelstelling voor 2030 te realiseren. De komende 8 jaar zijn volgens veel klimaatwetenschappers cruciaal om belangrijke kantelpunten ('tipping points') te voorkomen die leiden tot onomkeerbare gevolgen voor het klimaat.
3. De bloostelling aan stikstofoxiden is in 2020 iets gunstiger dan gemiddeld. Het is in Aalten ook stiller.
4. In 2022 start de buurtaanpak voor het verduurzamen van woningen via onder meer isolatie en warmtepompen. De volgende buurten worden aangepakt: Dinxperlo centrum oost, Aalten Planetenbuurt, Aalten Kobus en Aalten 't Verzet en Bevrijding.

Buurtaanpak: Buurtbewoners De Pas in Aalten starten gezamenlijk initiatief voor woningverbetering.

In de wijk De Pas in Aalten heeft een groep van ca. 30 bewoners het initiatief genomen om hun woningen te verbeteren en te verduurzamen. Deze woningen waren voorzien van verouderde dakbedekking en daarom toe aan vernieuwing. De bewoners hebben deze kans ook direct aangegrepen om de woningen van zonnepanelen te voorzien.

Buurtbewoners nemen initiatief voor het verduurzamen van hun woningen en het opknappen van de buurt. Zie: Agem - https://www.agem.nl/energie-besparen/programma-s/buurtaanpak-aalten-de-pas

Bron: Stockholm University

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Gezondheid

Gezonde woon, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes voor energie?

- Toename levensjaren in goede gezondheid ,ofwel: afname ziektelast

?

Veiligheid

Veilige woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

- Veilige woon- en leefomgeving
- Veilige werkomgeving / arbeidsveiligheid

Economie en werkgelegenheid

Economische ontwikkeling : wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

- Behoud of toename werkgelegenheid
- Goede kwaliteit werkgelegenheid
- Innovatie, nieuwe verdienmodellen en versterking concurrerend vermogen

Doelen en resultaten over gezondheid, veiligheid en economie als gevolg van de keuzes voor energie zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

Doelen en resultaten zijn niet af te leiden uit data aan de raad. Om die reden is vooralsnog de score '?' aangegeven.

Werkgelegenheid door investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparing

Terwijl de werkgelegenheid in de conventionele sectoren vanaf 2014 daalde, nam de werkgelegenheid in energiebesparingsactiviteiten en zonne-energie toe. Het gaat hier bijvoorbeeld om het isoleren van woningen en het plaatsen van zonnepanelen. Dit is arbeidsintensief werk en daardoor leveren deze investeringen relatief veel Nederlandse werkgelegenheid op. De werkgelegenheid die voortvloeit uit investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparing is toegenomen tot ruim 57 duizend voltijdbanen in 2018, in 2014 waren dit er nog 43 duizend. Dit is een stijging van 32 procent.

In 2018 kwam het grootste gedeelte van de werkgelegenheid uit energiegerelateerde investeringen voort uit energiebesparingsactiviteiten. Hierbij ging het vooral om isolatiewerkzaamheden, met name het isoleren van woningen en bedrijfspanden. De banen die de investeringen in energiebesparing opleverden zaten daarmee vooral in de bouwsector.

Klimaatakkoord levert winst op voor veiligheid en gezondheid

Publicatiedatum 19-06-2019 | 10:05

De maatregelen in het Klimaatakkoord kunnen, door het verdwijnen van de fossiele bronnen, winst opleveren voor gezondheid, veiligheid en natuur. Deze winst is relevant maar ook beperkt omdat CO2-reductie zich niet één-op-één vertaalt in vermindering van luchtverontreiniging of in veiligere leef- en werkomstandigheden. Dat blijkt uit een eerste verkenning door het RIVM in opdracht van ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

De energie-transitie kan volgens het RIVM positief uitpakken voor veiligheid en gezondheid. De precieze consequenties in Aalten zijn niet in beeld.

Investeringen in de energietransitie dragen bij aan een toename van werkgelegenheid en ook een afname van banen in de energiemarkt voor conventionele/ fossiele brandstoffen (bron: CBS, oktober 2020). De precieze consequenties voor Aalten zijn niet in beeld.

Deel 2:

Realisatieknoppen

Sturen op maatregelen, samenwerking , het invullen van voorwaarden en een passend budget om de maatschappelijke opgave waar te maken

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Maatregelen en passend budget

Voldoende maatregelen besloten, uitvoeringskracht en investeringskracht

- Maatregelen volgens vastgesteld beleid zijn voldoende om de gestelde opgaven te realiseren:
  - Maatregelen worden feitelijk uitgevoerd conform beleid
  - Installatie zon op bedrijfsdaken
  - Zonneparken inclusief 'Zon op Erf'
  - Windmolens/ -turbines
  - Biomassacentrales
  - Biovergistingsinstallaties
  - Energiebesparing
- Alle opgaven zijn voorzien van maatregelen (geen blinde vlekken)
- Voldoende financiële middelen om maatregelen uit te voeren
- Efficiënt werken: benutten van koppelingsmogelijkheden en met maatregelen in één klap aan meerdere doelen bijdragen

Met de maatregelen en het huidige tempo lukt het niet om de doelstellingen uit het Akkoord van Groenlo te realiseren. Met het huidig opgestelde vermogen voor duurzame energie en de projecten in de pijplijn bereikt de gemeente naar verwachting een elektrische opwekking van 58% in 2030.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Maatschappelijke druk bemoeilijkt het treffen van maatregelen voor biomassa- en biovergistingsinstallaties. De gemeente zet mede om die reden vooral in op opwekking van energie uit zon en wind. De gemeente staat open voor alternatieve oplossingen zoals waterkracht, waterstof en geothermie.
2. Belangrijke prestaties zijn de realisatie van windmolenpark Hagenwind (31 GigaWattuur) en zonnepark De Rietstap (1,55 GigaWattuur). De opbrengst van grote daken bedraagt circa 5,35 GigaWattuur.
3. Om de opgave voor 2030 zijn meer grootschalige projecten voor wind- en zonne-energie nodig. Hiervoor is een zogenoemd 'uitnodigingskader' ontwikkeld om initiatiefnemers te faciliteren. Plan- en realisatieprocessen voor dergelijke projecten kosten veel tijd.
4. De komend acht jaar zijn cruciaal. Een verdere toename van uitvoeringskracht en versnelling van realisatie zijn nodig omdat actuele opgave voor 'energieneutrale gemeente' 2,5 keer groter is dan beoogd met het Akkoord van Groenlo. Een duurzame opwek van 3,45 in plaats van 1,35 TerraWattuur is nodig om in 2030 energieneutraal te zijn. Daarmee bestaat ook een grote inzet op verdere energiebesparing.
5. In het klimaatakkoord is afgesproken dat de energietransitie ' budgetneutraal' plaatsvindt. Tegelijkertijd is duidelijk dat de energietransitie grote investeringen vraagt van overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners: 'de kost gaat voor de baat uit'.
6. Ondertussen gebeurt er veel. We zien veel reuring en activiteit, zoals een collectieve inkoopactie, integraal energieadvies en andere adviesdiensten, energiedisplay-actie, warmtefoto's en huisbezoeken. Zo wordt gerapporteerd over het warmtefoto's door het Energieloket. De bijdrage van deze telbare activiteiten aan de beoogde maatschappelijke impact is vaak niet helder of blijft algemeen. Vanuit prioriteitstelling is dan de vraag wat de toegevoegde waarde is en de aanpak voldoende focus heeft op zaken waarom het werkelijk gaat?
7. Vanaf 2020 wordt jaarlijks € 125.000 extra in de begroting opgenomen voor de uitvoering van het Plan van aanpak Duurzaamheid.

De gemeente heeft zich aangemeld als Global Goals gemeente en wil de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties verankeren in de gemeentelijke organisatie, beleid en uitvoering.

Voorbeeld: bijdrage aan de Global Goals bij herinrichting straten

Duurzame herinrichting van de Dijkstraat en Admiraal Ruyterstraat draagt onder meer bij aan klimaatadaptatie, biodiversiteit en een gezonde leefstijl.

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Goed georganiseerde samenwerking *Krachten bundelen, organiseren meewerkkracht in plaats van tegenkracht*	**Connectie**	**Commitment**	**Coproductie**
Inwoners	●	●	●
Bedrijven	●	●	●
Maatschappelijke organisaties	●	●	●
Regiogemeenten, waterschap, provincie	●	●	●

Indicatie van de samenwerking op basis van gesprekken.
Samenwerking is een manier of een voorwaarde om tot realisatie van maatschappelijke effecten te komen: vanuit deze invalshoek is coproductie het belangrijkste. In connectie komen en commitment zijn belangrijke tussenstappen of prestaties voordat samenwerking ook tot coproductie kan leiden en daarmee tot het gezamenlijk realiseren van maatschappelijke effecten.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Samenwerking met inwoners komt vooral van de grond via het Energieloket en allerlei communicatiekanalen. In 2022 start intensiveert de gemeente de samenwerking aan de hand van de buurtaanpak voor de warmtetransitie. Deze aanpak vraagt om verbreding en opschaling naar de gehele gemeente.
2. Samenwerking met bedrijven vindt vooral plaats aan de hand van oplossingen voor het opwekken van zonne-energie op grote bedrijfspanden. De gemeente biedt daarvoor ook een ontzorgingspakket aan.
3. Intensivering van de samenwerking en verbreding van de focus in een gebiedsgerichte aanpak voor bedrijventerreinen biedt kansen om een duurzame economische ontwikkeling te stimuleren. Het realiseren van een duurzame economie is voor veel bedrijven ook van strategisch bedrijfsbelang om relevant te blijven in het nieuwe tijdperk voor afnemers en klanten.
4. Samenwerking met maatschappelijke organisaties vindt onder meer plaats met woningcorporatie De Woonplaats voor het verduurzamen van woningen en met Agem Energieloket voor het realiseren van energiebesparing in woningen.
5. De overheden werken van oudsher nauw samen op het gebied van visievorming (Akkoord van Groenlo) en gezamenlijke uitvoering en coproductie via Agem.

De doelstellingen waar we voor staan vragen veel van onze samenleving, ons bestuur en onze organisatie. Het vraagt ook veel samenwerking met partners en overheden. Om te kunnen slagen moeten we met z'n allen hard aan de slag. Daarvoor zijn er een aantal randvoorwaarden:

De gemeentelijk doet een groot beroep op samenwerking en coproductie. Bron: Aanpak Duurzaamheid.

Wij zijn Agem.

Agem startte met de acht Achterhoekse gemeenten als leden. In 2018 konden ook lokale burgerinitiatieven toetreden als lid. **Begin 2021 telt Agem drieëntwintig leden** -acht gemeenten én vijftien lokale energiecoöperaties- en dit aantal blijft groeien!

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Scheppen van voorwaarden
Kansen benutten en barrières slechten of omzeilen

- Voldoende en goed geschoolde vakmensen om maatregelen uit te voeren
- Voldoende kennis en capaciteit – ook voor co-creatie met inwoners, bedrijven, maatschappelijke partijen
- Bewustwording en steun vanuit de bewoners en de bedrijven

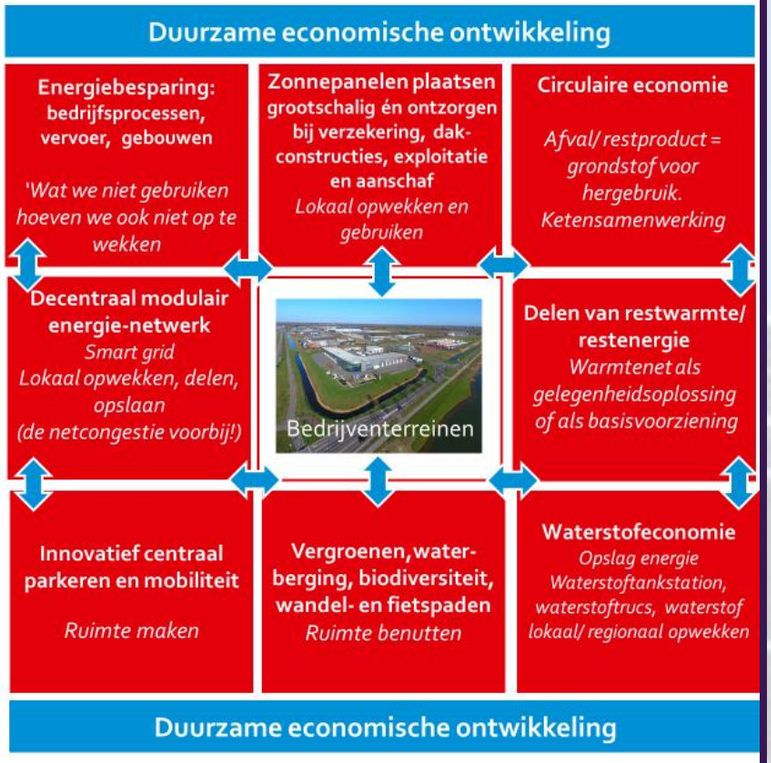
....

Cruciale voorwaarden om de energietransitie mogelijk te maken zijn onvoldoende ingevuld.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De voorwaarden zijn deels ingevuld. De tussenresultaten en benodigde versnelling van de energietransitie doen een beroep op versterking van de realisatiekracht. De gemeente ziet dat ook en geeft aan dat hiervoor extra financiële inzet nodig is.
   - De gemeente investeert in kennis en capaciteit bij een team van medewerkers voor het Plan van aanpak Duurzaamheid op het gebied van circulaire energie, duurzame energieopwekking, mobiliteit, duurzame woningen, klimaatadaptatie en communicatie.
   - Toepassing van de Global Goals/ duurzame ontwikkelingsdoelen ondersteunt een brede focus, integrale aanpak en het herkennen van kansen voor het verbinden van doelen en middelen. Dit is zichtbaar in diverse plannen en zogenoemde 'kansendossiers'.
2. Versterking van samenwerkingskracht:
   - Bij de gebiedsgerichte aanpak van de warmtetransitievisie in vier buurten (start 2022) in samenwerking met inwoners, woningcorporatie, leveranciers en andere partijen.
   - Voor bedrijventerreinen is ook een gebiedsgerichte aanpak nodig. De bedrijven in deze gebieden kunnen als grootverbruikers met individuele en collectieve oplossingen een grote bijdrage leveren aan de energietransitie. De gemeente stimuleert op dit moment vooral de installatie van zonnepanelen op grotere bedrijfspanden.
3. De energietransitie vraagt voldoende vakmensen en leveranciers om alle maatregelen en oplossingen tijdig en met goede kwaliteit te realiseren. Deze voorwaarde is in heel Nederland en ook in de regio Achterhoek onvoldoende ingevuld. Dat vraagt veel van de samenwerking tussen gemeenten, onderwijs en bedrijven.

In Aalten liggen meerdere bedrijventerreinen. Net als de woonwijken kunnen deze gebieden een grote bijdrage leveren aan realisatie van de energietransitie. Dat vraagt om een gebiedsgerichte aanpak met kennis en capaciteit voor specifieke deelopgaven en het organiseren van samenwerking tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en overheden.

De energietransitie is een banenmachine. Waar is het talent?

De energietransitie ontwikkelt zich in een razend tempo en levert veel extra banen op. Het ontbreekt echter aan goed gekwalificeerde vakmensen. Een serieus probleem, want dit zet een rem op de transformatie. "Aansluiting tussen het onderwijs en groeimarkten in de energietransitie is hard nodig", zegt Marsha Wagner van de Topsector Energie.

Bron: Financieel Dagblad

"Met het programma 'Zonnige Bedrijven' helpen we ondernemers door kosteloos inzicht te geven in de mogelijkheden van een groot zonnedak en de mogelijke subsidies. Inmiddels hebben zich al ruim 40 ondernemers aangemeld waarvan er een aantal subsidie (SDE) toegekend hebben gekregen. Een tiental ondernemers overweegt om de subsidieaanvraag in november te doen. Ook kunnen bedrijven die inmiddels een zonnedaksubsidie hebben, maar problemen ondervinden met de uitvoering, kosteloos ondersteuning en advies krijgen."Plan van aanpak duurzaamheid, update 2020)

Dashboard Energietransitie voor de raad Aalten

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Invullen eigen aandeel gemeentebestuur
Zelf het goede voorbeeld geven

- Bouwen energieneutrale woningen/ gebouwen
- Maatschappelijke vastgoed verduurzamen
- Duurzame openbare verlichting
- Duurzaam gemeentelijk wagenpark: hybride, elektrisch, waterstof

Goed voorbeeld doet volgen: de gemeente wil zelf het goede voorbeeld geven – zo blijkt ook uit de Aanpak Duurzaamheid. Informatie over de resultaten zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad. De indruk is dat de gemeente hier wel serieus op inzet.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. We zien diverse ambities van de gemeente om voor te gaan en het goede voorbeeld wil geven, zoals:
   - Verduurzamen van het gemeentelijke wagenpark.
   - Het aanscherpen van het inkoopbeleid om de circulaire economie te stimuleren.
   - Duurzaam en lokaal voedsel voor de catering.
   - Medewerkers stimuleren bij duurzaam denken en handelen.
   - Verduurzamen van maatschappelijk vastgoed
   - Duurzame openbare verlichting door vervanging met LED lampen
   - Energiezuinig gebouwenbeheer.
2. Op basis van diverse gesprekken en voorbeelden is de indruk dat de gemeente hieraan ook werkelijk invulling geeft. Een goed overzicht ontbreekt echter. Uit informatie aan de raad zijn voortgang en resultaten niet goed af te leiden.

Verduurzaming schoolgebouwen gemeente Aalten van start

Mediapartner Radio Ideaal 12 juli, 15:50 • 1 minuut leestijd

Verduurzaming schoolgebouwen gemeente Aalten van start

AALTEN, 24 JUNI 2021

Aalten is Global Goals gemeente!

Gemeente Aalten heeft besloten zich aan te melden als Global Goals gemeente. De Global Goals, of Sustainable Development Goals, zijn 17 door de Verenigde Naties vastgestelde doelen. De doelen zijn er op gericht om er samen voor te zorgen dat onze wereld gezonder, rechtvaardiger en duurzamer wordt. Voor iedereen.

Voertuigen gemeente op duurzame diesel

Dieselvoertuigen van de gemeente rijden op de nieuwe dieselsoort HVO; de meest duurzame olie van dit moment. Deze nieuwe brandstof bevat geen fossiele aardolie meer, maar wordt volledig uit hernieuwbare grondstoffen (biomassa) geproduceerd.

De onthulling van het bouwbord. Foto: Marcel te Brake (Foto:)

Vernieuwde gemeentewerf wordt gasloos en energieneutraal

za 13 apr 2019, 12:40

AALTEN - De gemeentewerf aan de Derde Broekdijk in Aalten is toe aan vernieuwing. De panden zijn verouderd, niet duurzaam en te klein sinds de komst van dertig medewerkers van Laborijn. De gemeentewerf wordt dus verbouwd. Het panden worden gemoderniseerd en er wordt een verdieping op geplaatst. Na de verbouwing is de gemeentewerf volledig gasloos en 100% energieneutraal. Begin 2020 moet de verbouwing klaar zijn. De verbouwingskosten worden geschat op 1.5 miljoen euro.

Duurzame gemeente: voorbeeldfunctie met gezond verstand

De gemeente(raad van) Aalten heeft zelf de meest directe invloed op het eigen energieverbruik van de eigen installaties, gebouwen etc. Zo bezien is het opvallend dat dit onderwerp door raadsleden het minst gekozen wordt als thema om over in gesprek te gaan. Toch is ook dit thema besproken; de gemeente moet het goede voorbeeld geven door te kiezen voor meer zonnepanelen op gemeentelijke daken en led-verlichting. Echter geldt ook voor de gemeente net als voor bedrijven en huishoudens: met gezond verstand want het moet uiteindelijk wel kosteneffectief zijn.

Deel 3:

Relevante ontwikkelingen

Waar moeten we rekening mee houden? Wat zijn belangrijke issues en politieke keuzevraagstukken?

Overzicht relevante ontwikkelingen

- Realiseren van de warmtetransitie
- Realiseren van een rechtvaardige en inclusieve energietransitie
- Langjarige verstopping van het centrale elektriciteitsnetwerk: netcongestie
- De emmissiereductiedoelstelling gaat omhoog van 49 naar 55% in 2030
- Inrichten van een groot landelijk Klimaatfonds op basis van het nieuwe regeerakkoord – de regering wil vooral inzetten op de waterstofeconomie en financiële impulsen voor het produceren van groene waterstof
- Inrichten van een landelijk Isolatieprogramma voor woningen met middelen tot 2030
- Verschuiving focus van wijkaanpak naar individuele aanpak in de gebouwde omgeving: isolatie en (hybride) warmtepompen
- (Deels) nieuwe veelbelovende technieken, zoals aquathermie voor het opwekken van duurzame energie
- Van centrale naar decentrale energienetwerken met slimme software (smart grids)
- Verdere belastingverschuiving: de energiebelasting op aardgas gaat langzaam omhoog gaat en die op elektriciteit langzaam naar beneden
- Snelle klimaatverandering: opwarming van de aarde verloopt sneller dan verwacht
- Gevolgen van klimaatverandering voelbaar dichter bij huis: zeespiegelstijging, droogte, overstromingen, schade
- Glasgow 2021 – COP26: versnel de energietransitie!
- …

In Achterhoek valt droogte al toe te schrijven aan klimaatverandering

26 mei 2020 05:59
Laatste update: 16 juni 2020 12:21

867 NUjij-reacties

De zomer van 2018 was een van de droogste Nederlandse zomers ooit gemeten. Aanvankelijk waren wetenschappers terughoudend om die droogte te linken aan klimaatverandering, maar een dinsdag gepubliceerde KNMI-studie ziet toch een verband, specifiek voor Oost-Nederland, dat op de toekomst vooruitloopt.

NOS NIEUWS • BINNENLAND • ZA 16 OKTOBER, 16:16

Klimaatwetenschappers: nul uitstoot in 2050 is te laat

Rekenkamer-commissie

Gemeente Aalten

gemeente Oost Gelre

gemeente Winterswijk

Dashboard Energietransitie voor de raad van gemeente Oost Gelre

Dit dashboard is onderdeel van het onderzoek naar de energietransitie door de rekenkamercommissie AOGW

31 januari 2022

Inhoudsopgave

Het dashboard bestaat uit de volgende onderdelen:

Verantwoording en leeswijzer

Deel 0: De kern

- Infogram met het dashboard Energietransitie in één oogopslag
- Korte samenvatting en actuele punten voor politieke bemoeienis

Deel 1 tot en met 3: toelichting en uitwerking

- **Deel 1A** Maatschappelijke opgaven en resultaten: Energiedoelen
- **Deel 1B** Maatschappelijke opgaven en resultaten: Bijdrage aan andere doelen
- **Deel 2** Realisatieknoppen
- **Deel 3** Relevant ontwikkelingen

Begeleidende brief

Bij dit dashboard hoort een begeleidende brief van de rekenkamercommissie: https://ap.lc/Chhv1 (PDF Bestand).

Ambtelijke reactie

De ambtelijke organisaties van de drie gemeenten zijn in de gelegenheid gesteld om te reageren op het dashboard voor hun gemeente. De ambtelijke reacties kunt u hier inzien: https://ap.lc/grJYx (PDF bestand).

Verantwoording

Met het dashboard geeft de rekenkamercommissie een beoordeling op basis van beschikbare en toegankelijke data aan de gemeenteraad. Het zwaartepunt ligt bij schriftelijk materiaal dat we voor dit onderzoek hebben opgevraagd bij de gemeente. Op onderdelen maken we gebruik van externe bronnen – zoals de landelijke klimaatmonitor. Met het dashboard biedt de rekenkamercommissie een basisversie of 'nulmeting' voor 2021.

Met veel inzet en toewijding worden in de gemeente resultaten bereikt. De bedoeling en toewijding van bestuurders, ambtenaren en ook van veel inwoners, bedrijven, en maatschappelijke organisaties staan in dit onderzoek en dashboard buiten kijf. Het dashboard

En toch moet er nog veel meer gebeuren: een groot deel van de opgave vraagt nog om realisatie. Dit geldt ook voor andere gemeenten in de Achterhoek én daarbuiten.
De zelf gestelde opgaven en de opgelegde opgaven vanuit het landelijke en Europese klimaatbeleid zijn groot, complex en ingrijpend. Er komt veel bij kijken, naast duurzame opwekking van energie gaat het om infrastructuur, bereikbaarheid van energie maar ook consequenties voor natuur en milieu, gezondheid, veiligheid en economie en werkgelegenheid. Dit vraagt nogal wat!

De energietransitie is een gezamenlijke opgave van het gemeentebestuur, andere overheden, inwoners en bedrijven. Het dashboard biedt overzicht en inzicht om hier over het goede gesprek te kunnen voeren: in de raad, met het college plus de ambtelijke organisatie en met de samenleving. Daarop zijn ook de aanbevelingen in de begeleidende brief van de rekenkamercommsisie gericht. Het dashboard is vooral een hulpmiddel:

- voor de raad om goed te kunnen sturen en controleren;
- Voor het gemeentebestuur (raad-college-ambtelijke organisatie) en de samenleving: een gezamenlijke informatiepositie voor leren, kennisdeling, monitoring en evalueren.

De uitnodiging is om het dashboard te gaan gebruiken en mee te bouwen om dit verder uit te werken en waar nodig te verbeteren om tot een gezamenlijk inzicht en overzicht van de opgave te komen. De uitnodiging is ook om het dashboard periodiek te actualiseren – waarbij deze versie als nulmeting dient.

De bronnen voor het onderzoek kunt u via deze weblink inzien: https://ap.lc/pGQqF (PDF bestand).

Rekenkamer-commissie

Leeswijzer: toelichting op de wijzers in het dashboard

Beoordeling van de maatschappelijke opgave en resultaten: op een schaal van 1 tot 6. We visualiseren dit met een oranje wijzer. De positie van de wijzer geeft de afstand aan die je nog moet overbruggen om de opgave te realiseren: de afstand van de huidige situatie tot de gewenste situatie.

- Bij **1** ga je als het ware in een lage versnelling. Je staat nog ver af van de gewenste situatie.
- Bij **6** heb je de opgave helemaal gerealiseerd.
- In het groene gebied ga je in de allerhoogste versnelling: méér of een grotere opgave realiseren dan oorspronkelijk beoogd.

Het vraagteken (?) drukt uit dat realisatie van de opgave niet goed beoordeeld kan worden op basis van beschikbare informatie of data voor de raad. Het 'olielampje' staat als het ware aan: voeg relevante informatie/ data toe om voortgang en realisatie van de opgave te beoordelen.

Beoordeling realisatiekracht: paarse wijzers gebruiken we voor het beoordelen van maatregelen, samenwerking, invullen van voorwaarden en een passend budget om de opgave waar te maken: op een schaal van 1 tot 6.

- **1**: weinig / klein / zeer onvoldoende
- **6**: veel / groot / ruim voldoende
- In het donkerpaarse gebied doe je meer dan nodig is om de beoogde opgave te realiseren. Dat kan positief zijn als je daarmee ook meer resultaten bereikt.

Rekenkamer-commissie

Gemeente Aalten

gemeente Oost Gelre

gemeente Winterswijk

Deel 0: De Kern

Infogram en dashboard Energietransitie: Stand van zaken in Oost Gelre in één oogopslag

Actuele punten voor politieke bemoeienis

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Energiedoelen

Energieneutrale gemeente in 2030
We gebruiken evenveel energie als we opwekken met duurzame bronnen

Spaarzaam gebruik en efficiënte energieproductie
Wat we niet gebruiken hoeven we niet op te wekken

Energie is voor bewoners en bedrijven bereikbaar
Energie is continu beschikbaar en betaalbaar

Goede energie-infrastructuur
Een goede mix aan centrale en decentrale voorzieningen

Bijdrage aan andere doelen

Natuur en milieu:
Kern: *Verminderen uitstoot CO_2 (broeikasgassen) en klimaatverandering*

Gezondheid
Gezonde woon, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes voor energie?

Veiligheid
Veilige woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

Economie en werkgelegenheid
Economische ontwikkeling : wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

Maatregelen vastgesteld beleid zijn voldoende om de gestelde opgaven te realiseren
Voldoende maatregelen besloten

Maatregelen worden feitelijk uitgevoerd conform beleid
Voldoende uitvoeringskracht

Alle opgaven zijn voorzien van maatregelen
Geen blinde vlekken

Voldoende financiële middelen
Voldoende investeringskracht

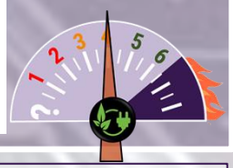
Goed georganiseerde samenwerking
Krachten bundelen, organiseren meewerkkracht in plaats van tegenkracht

Scheppen van voorwaarden
Kansen benutten en barrières slechten of omzeilen

Invullen eigen aandeel gemeentebestuur
Zelf het goede voorbeeld geven

Maatschappelijke opgaven en resultaten

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Realisatieknoppen

Sturen op maatregelen, samenwerking , het invullen van voorwaarden en een passend budget om de maatschappelijke opgave waar te maken

Ambities

Realisatiekracht

Balans
tussen ambitie en realisatiekracht
Stuur je op de goede balans?

Korte samenvatting

Met veel inzet en toewijding worden mooie resultaten bereikt, tegelijk zien we dat Oost Gelre achter blijft. De gemeente weet zelf nog wel het goede voorbeeld te geven, maar de resultaten voor woningen en vooral bedrijven vallen tegen. Ook duurzame opwek is onvoldoende.

En dan moet er nog veel meer gebeuren, het akkoord van Groenlo wordt zeker niet gerealiseerd. En zelfs dan moet er nog veel meer gebeuren want in de afspraken over het akkoord van Groenlo is een aantal zaken onvoldoende meegenomen.

Ambities zullen flink naar boven moeten worden bijgesteld en ook de impact op andere doelen zoals natuur, milieu, gezondheid, veiligheid en economie zullen in kaart moeten worden gebracht. Vervolgens kan pas dan de hierbij passende realisatie gestalte krijgen.

Actuele punten voor politieke bemoeienis

Wat zijn toekomstige agendapunten voor de raad?

- Herijken ambities energietransitie (herijken Akkoord van Groenlo)
- Realisatiekracht in balans brengen met de ambities
- Heroverweging ambities biomassa
- Verhogen snelheid en impact maatregelen zon, wind en gasvervanging
- Omzeilen van netcongestie met lokale/ regionale voorzieningen zoals microgrids, decentrale toedeling van energie, optimaliseren van pieken en dalen in lokale energievraag en -aanbod
- Maatwerkaanpak en versnelling energiebesparing, onder andere isolatie
- Kansen en mogelijkheden voor het realiseren van een waterstofeconomie
- Naast gebouwde omgeving ook scherpe focus op mobiliteit, industrie en landbouw
- Benutten mogelijkheden voor delen en benutten restenergie (koude en warmte)
- Vanwege sterke energieprijsstijgingen beleid voor energiearmoede

Deel 1A

Maatschappelijke opgaven en resultaten: Energiedoelen

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

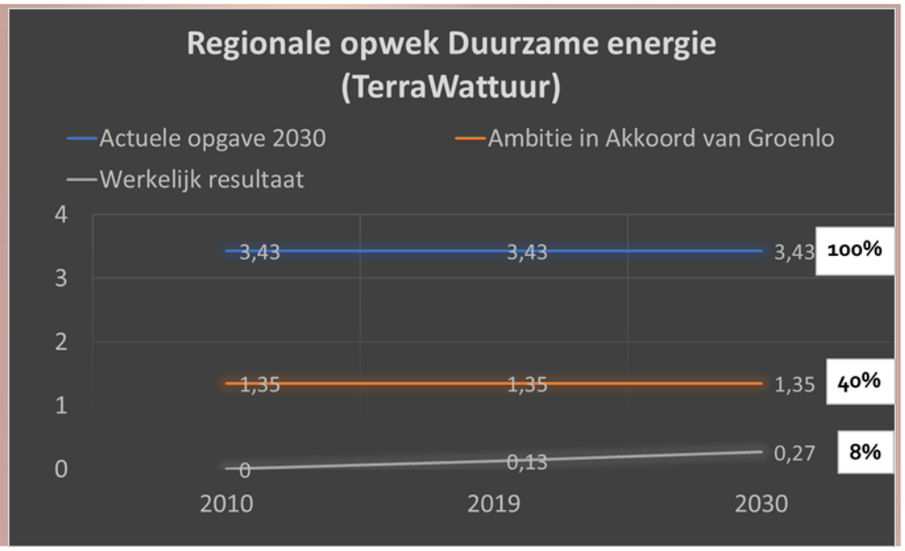
Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Energieneutrale gemeente in 2030
We gebruiken evenveel energie als we opwekken met duurzame bronnen

- Voldoende energie uit zon
- Voldoende energie uit wind
- Voldoende energie uit biomassa
- Overige energie, zoals aardwarmte
- Voldoende import duurzame energie
- Positieve bijdrage aan energie elders

? Realisatie van overige doelen is niet af te leiden uit de beschikbare data aan de raad, zoals import van duurzame energie en alternatieve bronnen.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De regionale opwek van duurzame energie uit zon, wind en biomassa is in 2019 een fractie van wat nodig is om in 2030 energieneutraal te zijn en gemeente Oost Gelre blijft sterk achter bij het regionale gemiddelde. Dit blijkt ook uit gemeentelijke voortgangsberichten: "de conclusie kan worden getrokken dat de realisatie in Oost Gelre van de doelstellingen uit de Regionale Uitvoeringsagenda nog ver achter ligt om de ambitie van 2030 energieneutraal te behalen."(bron: Stand van zaken Uitvoeringsagenda Energietransitie, 1 oktober 2021).
2. Uitgaande van de doelstelling in het Akkoord van Groenlo moeten de gemeenten in de komend acht jaar samen nog 90% van de opgave realiseren! De doelstelling in het Akkoord van Groenlo is tussentijds niet bijgesteld. Agem becijfert dat de gemeenten inmiddels veel meer duurzame energie moeten opwekken: 3,45 in plaats van 1,35 Terra wattuur in 2030. De actuele opgave is daarmee ruim 2,5 keer groter dan beoogd! Uitgaande van deze opgave is de verwachting dat de regiogemeenten in 2030 slechts 8% duurzame energie opwekken. Zelfs als de gemeenten in 2030 de doelstelling uit het Akkoord van Groenlo realiseren komen zij 60% aan duurzame energie tekort om energieneutraal te zijn.
3. De actuele opgave is groter door de groei van het energieverbruik onder meer door:
   - groei bevolking (woningen) en economie
   - hoger verbruik voor elektrisch rijden en elektrisch verwarmen
   - energie voor elektrificatie industrie en elektriciteitsverbruik landbouw
   - de benodigde energie voor netverliezen en opslag in batterijen
4. Met het Akkoord van Groenlo leken de regiogemeenten een voorsprong op de rest van Nederland te hebben van circa 10 jaar . De voorsprong is niet verzilverd. Het landelijke gemiddelde voor duurzame opwek van elektriciteit bedraagt in 2020 circa 27%, Oost Gelre komt op 14%.
5. Bij de vervanging van aardgas is op dit moment 20% van de opgave voor 2030 gerealiseerd. Het betreft vooral vergistingsprojecten voor de productie van biogas.
6. Inzicht in de omvang van geïmporteerde duurzame energie is niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Het aansluitpercentage van woningen met zonnepanelen bedraagt 22.8%. Landelijk is dat 10% is. Van de subsidieregeling wordt goed gebruik gemaakt. (Bron: interview)

Beeld van realisatie op basis van energiemonitor (Agem, 2020):

- De verwachting is dat Oost Gelre in 2030 uitkomt op 21% van de beoogde opwek, dit is 131 GWh te weinig: het verbruik van zo'n 45.000 woningen.
- De verwachting bij gasvervanging is dat Oost Gelre uitkomt op 26% van de doelstelling, dit is 7,3 miljoen m^3 te weinig: een equivalent van bijna 5.000 woningen.

Belangrijke noot: Het gaat om een vergelijking met verouderde doelstellingen uit het Akkoord van Groenlo. De gemeenten moeten volgens actuele berekeningen in 2030 ruim 2,5 keer meer duurzame energie opwekken om energieneutraal te zijn.

NOS NIEUWS • BINNENLAND • DONDERDAG, 00:00 • AANGEPAST DONDERDAG, 10:43

Klimaatdoel groene elektriciteit regio's lijkt goed haalbaar

Volgens het landelijke bureau van de Regionale Energie Strategieën is het doel om in 2030 driekwart van de elektriciteitsbehoefte uit duurzame bronnen te halen goed haalbaar. Bron: Nos, december 2021.

Regio Achterhoek blijft achter bij het landelijke beeld

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

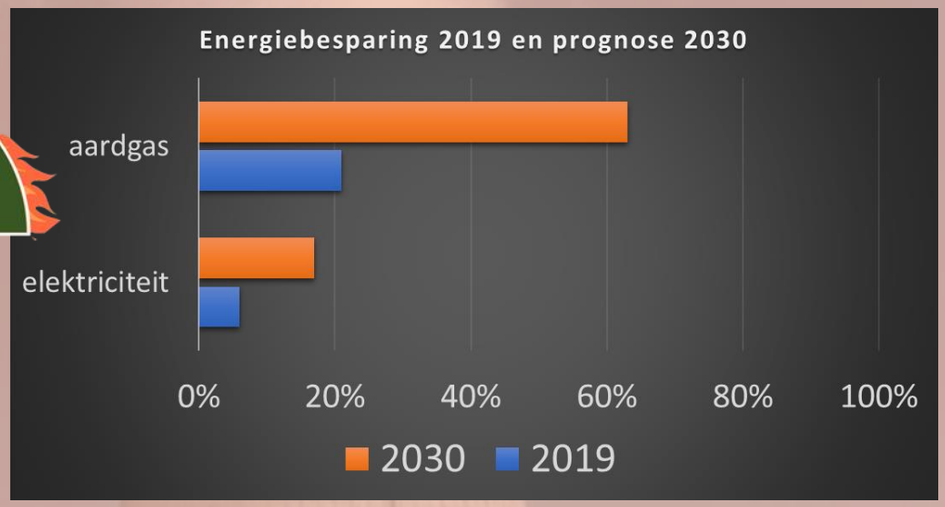
Spaarzaam gebruik en efficiënte energieproductie

'Wat we niet gebruiken hoeven we niet op te wekken'

- Energiebesparing
- Benutten restenergie
- Efficiënte opwekking met zo laag mogelijk energieverlies

? Doelen en resultaten over het benutten van restenergie en de efficiëntie van de duurzame energieopwekking is niet af te leiden uit de beschikbare data aan de raad.

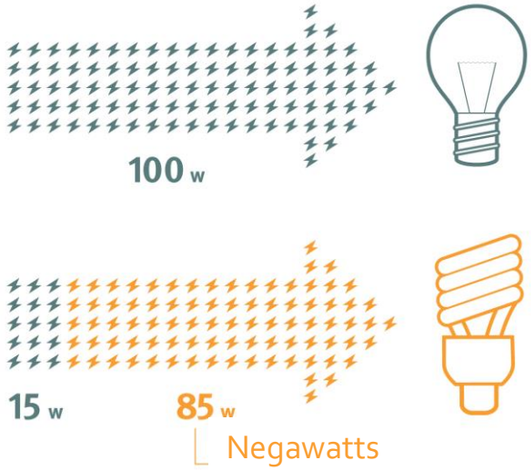

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De opgave voor energiebesparing in het akkoord van Groenlo bedraagt 20% voor elektriciteit en 55% voor aardgas ten opzichte van het energieverbruik in 2012.
2. Aan de hand van deze doelstelling realiseert Oost Gelre in 2019 een elektriciteitsbesparing van 6% en de besparing van aardgas bedraagt 21%. Een kanttekening is dat het aantal woningen en bedrijven gegroeid is.
3. Agem verwacht dat de besparingsdoelstelling voor gas in 2030 voor 63% ingevuld zal worden. Voor elektriciteit is de verwachting dat de gemeente slechts 17% van de doelstelling realiseert. Een kanttekening is ook dat de opgewekte energie van zonnepanelen als een besparing wordt meegeteld: hernieuwbare energie is geen energiebesparende maatregel.
4. Energiebesparing wordt nu vooral gerealiseerd in de bebouwde omgeving. Zo zien we bij bedrijven geen besparing, maar juist een groei in elektriciteitsverbruik van 5%. Oorzaak is met name de groei van bedrijven. Dit resultaat staat nog ver weg van de beoogde besparing van 20%.

Logo waarmee Oost Gelre duurzaam aan de weg timmert.

Van Megawatt naar *Nega*watt

Het gebruik van energie voor warmte, mobiliteit, transport en industrie neemt nog steeds sterk toe. Daarnaast wordt een groot deel van deze energie verspild: naar verwachting zo'n 60% . De energietransitie staat of valt daarom met een forse energiebesparing.

Energie die niet wordt gebruikt is net zo nuttig als opgewekte energie. Dit principe wordt ook wel een 'Negawatt' genoemd. In plaats een Megawatt energie op te wekken, creëren we negawatts door energieverbruik te vermijden of te verminderen.

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

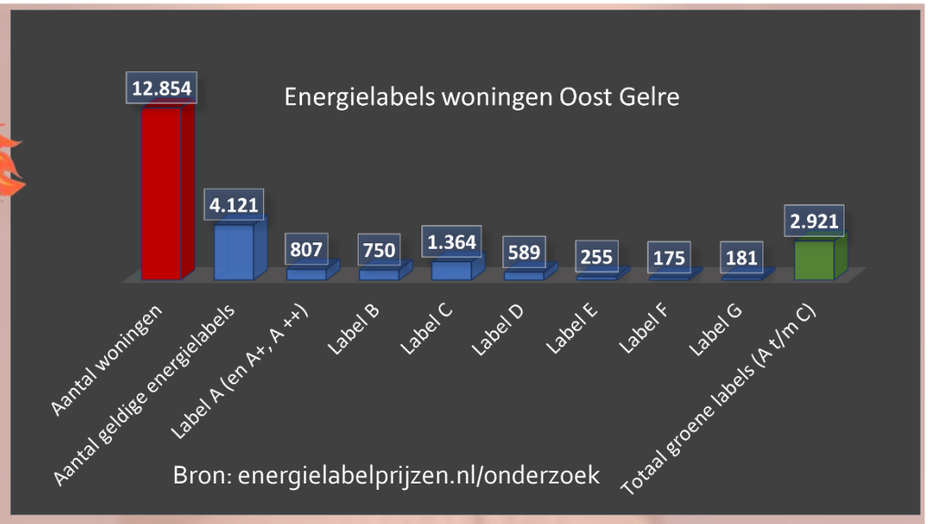
Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Energie is voor bewoners en bedrijven bereikbaar

Energie is continu beschikbaar en betaalbaar

- Voldoende opwek en aanvoer – geen schaarste
- Na aftrek van kosten voor noodzakelijk energiegebruik houden huishoudens genoeg over om van te leven
- Woningen van huishoudens met een laag inkomen hebben een goede energetische kwaliteit (klasse A en B woning).
- Energiekosten laten voldoende ruimte voor een rendabele bedrijfsvoering door kleine en grote bedrijven

Doelen en resultaten over energiearmoede, woningen voor huishoudens met een laag inkomen, energiearmoede en bereikbaarheid van energie voor bedrijven is niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

TNO: In Oost Gelre leeft 4,7% van de huishoudens in energiearmoede, met enige verschillen tussen kernen

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Momenteel is er voldoende aanvoer van energie voor huishoudens en bedrijven via het nationale en regionale netwerk voor elektriciteit en aardgas waar Oost Gelre op is aangesloten.
2. Deze aanvoer is geen vanzelfsprekendheid. Het nationale elektriciteitsnetwerk staat onder druk ('netcongestie'), de voorraad aardgas is eindig en de aanvoer van aardgas staat onder druk. De realisatie van een lokaal/ regionaal decentraal energie-netwerk kan deze barrières omzeilen door lokaal opwekken, delen en opslaan van energie.
3. Voor bedrijven en (vracht)vervoer wordt waterstof een belangrijke energiedrager. Een lokale / regionale waterstofeconomie, waterstofinfrastructuur of import van groene waterstof is nog goeddeels afwezig.
4. Voor energiearmoede is geen opgave geformuleerd – er is wel aandacht voor dit thema.

Uitgangspunt 3: We hebben aandacht voor de woonlasten en zijn extra alert op energiearmoede

We willen niet dat de woonlasten stijgen. Toch vraagt de transitie investeringen van de maatschappij én van inwoners, netbeheerders en energiebedrijven. De gemeente streeft ernaar om de kosten voor de transitie zo laag mogelijk te houden en extra alert te zijn op energiearmoede. Energiearmoede ontstaat wanneer inwoners meer dan 10% van hun besteedbaar inkomen uitgeven aan de energierekening. Energiearmoede is in alle gevallen onwenselijk. We willen dat iedereen mee kan doen met de warmtetransitie en geven daarom extra aandacht aan inwoners met een kleine beurs. We kiezen daarom ook voor warmte alternatieven met de laagste eindgebruikerskosten.

Transitievisie Warmte, 2021

Onderzoek energiearmoede (TNO)

Uit de TNO-cijfers blijkt dat 75% van de energiearmoede zit bij huurders in een woning van een corporatie, 12% heeft een particuliere huurwoning, 13% heeft een koopwoning (TNO, 2021).

Wat is energiearmoede?

"Een huishouden is energiearm wanneer meer dan 10% van het besteedbaar inkomen uitgegeven wordt aan het adequaat warm houden van de woning"

De Woonplaats zet zich actief en maximaal in om haar woningvoorraad te verduurzamen. De komende jaren legt De Woonplaats zich voor de verduurzaming voornamelijk toe op de bestaande voorraad. Daarbij is verbetering van de energieprestatie een belangrijk element, evenals de basiskwaliteit van de woningen (incl. kwaliteit van badkamer, keuken en toilet). Bij eengezinswoningen vindt de investering plaats bij mutatie of op initiatief van de zittende huurder en bestaat uit het energetisch verbeteren naar Energie index 1,4 (label B) of beter. Hiervoor is in 2021 een budget gereserveerd van € 490.000.

De woningcorporaties dragen bij aan realisatie van duurzame en betaalbare woningen. *Bron: Prestatieafspraken 2021 gemeente Oost Gelre met huurdersvereniging en De Woonplaats.*

Het meest voorkomende woninglabel in Nederland is C. In een gemiddelde gemeente heeft op dit moment 43,1% een geldig label. Daarvan is 69,8% groen: onder een groene woning worden huizen met label A t/m C verstaan. Wanneer we uitsluitend kijken naar de A, A+ en A++ labels kunnen we concluderen dat gemiddeld 23,6% van de woningen dit milieulabel heeft. Bron: energielabelprijzen.nl

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Goede energie-infrastructuur
Een goede mix aan centrale en decentrale voorzieningen

- Voldoende buizen, leidingen en kabels voor transport duurzame energie (centraal en decentraal)
- Voldoende reserve, back-up en noodcapaciteit
- Garanties op voldoende extra inkoop/import
- Netwerk continu in staat productie en vraag te optimaliseren (smart grid)
- Voor kritieke situaties adequate reserves, noodcapaciteit en scenario's voor reductie + afschaling
- Voldoende elektrische laadinfrastructuur
- Voldoende waterstoftankstations

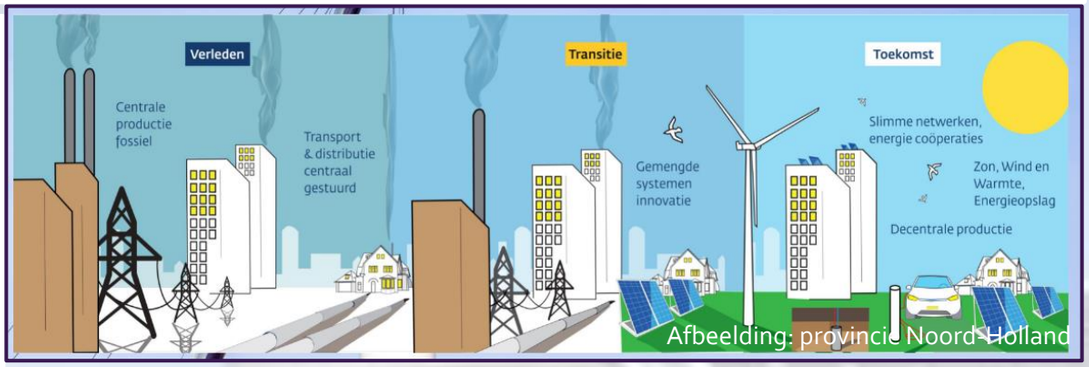

?

Resultaten over de energie-infrastructuur zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Vanwege de laagvliegroute aan de noordkant van de gemeente en de milieueisen aan windmolens is de mogelijkheid voor het realiseren van windenergie beperkt.
2. Met opwek uit zon wordt het elektriciteitsnet belast met hogere pieken dan strikt noodzakelijk. Voor een optimale benutting van het elektriciteitsnet is als algemene vuistregel een verhouding 'zon staat tot wind' van 1:3 optimaal.
3. Decentrale energienetwerken of microgrids zijn geschikt voor lokaal opwekken, delen en opslaan van energie. Dit vraagt een geheel andere infrastructuur dan de huidige centrale productie. Tijdelijke opslag van energie om vraag en aanbod van energie te balanceren is nauwelijks ontwikkeld. Dit wordt cruciaal vanwege de overbelasting van het centrale elektriciteitsnetwerk (netcongestie). Je kunt op piekmomenten de overtollige zonne-energie niet meer aan het net leveren.
4. Het ontwikkelen van een lokale/ regionale waterstofeconomie en –infrastructuur staan nog in de kinderschoenen. Dit kan een goede aanvulling zijn voor transport, landvouwvoertuigen en industriële processen. We zien juist om die reden in diverse gemeenten en regio's initiatieven om een waterstofeconomie te realiseren. Daarbij vindt lokale/ regionale productie van waterstof plaats met energie uit zon en wind die anders niet meer gekoppeld kan worden aan het overvolle elektriciteitsnet (de netcongestie voorbij!) Het dichtstbijzijnde tankstation voor waterstof is momenteel gelegen in Doetinchem.
5. De gemeente faciliteert van openbare in samenwerking met Kuster Energy en PARKnCHARGE.

Afbeelding: provincie Noord-Holland

Een **microgrid** is een modulair decentraal energienetwerk in een gebied voor opwekken, delen en opslaan van energie. Een microgrid kan verbonden zijn met het centrale/ landelijke net of geheel zelfstandig als een 'energie-eiland' functioneren.

Deel 1B:

Maatschappelijke opgaven en resultaten: Bijdrage aan andere doelen

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Natuur en milieu:
Kern: *Verminderen uitstoot CO2 (broeikasgassen) en klimaatverandering*

- Afname emissie CO2 (broeikasgassen)
- Afname emissie stikstof/ stikstofoxiden
- Afname concentraties fijnstof, stikstofoxiden, roet en ozon
- Goed binnenmilieus woningen, scholen en werkplekken
- Rustig woongenot ten aanzien van geluid, trillingen, geur, schaduwwerking en uitzicht
- Herstel, behoud, toename van flora en fauna

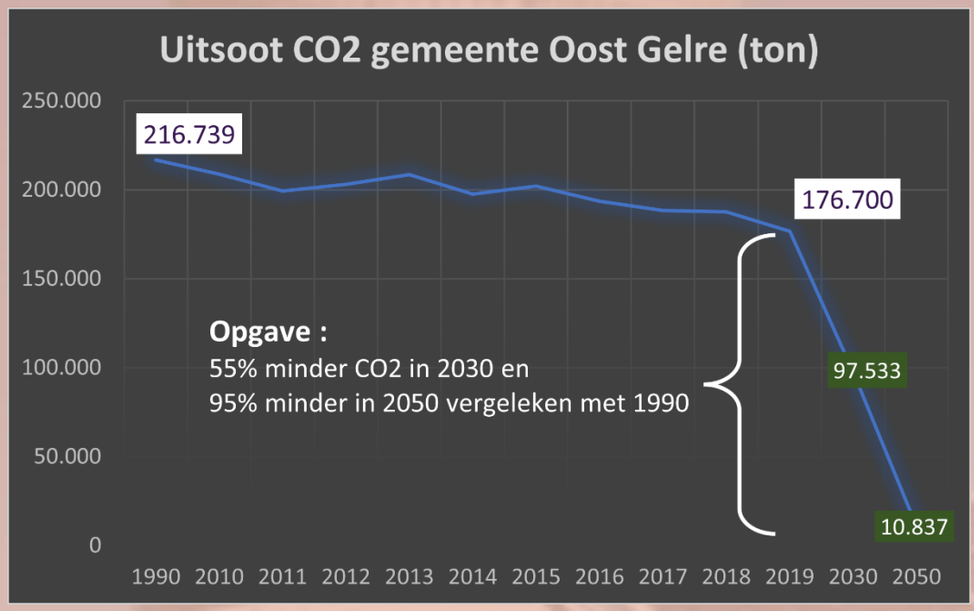

Geluidsbelasting aan gevel hoger dan 60 dB

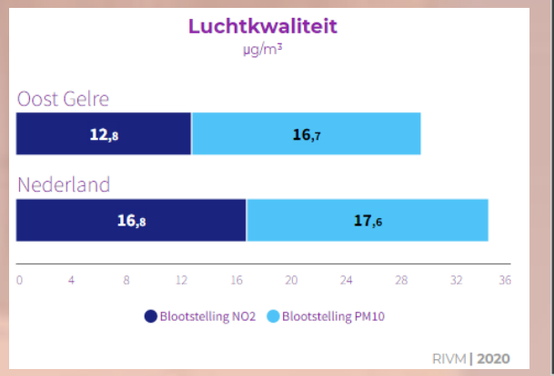
6,1% Oost Gelre

13,4% Nederland

RIVM | 2016

1990: www.emmissieregistratie.nl | 2010-2019: www.klimaatmonitor.databank.nl

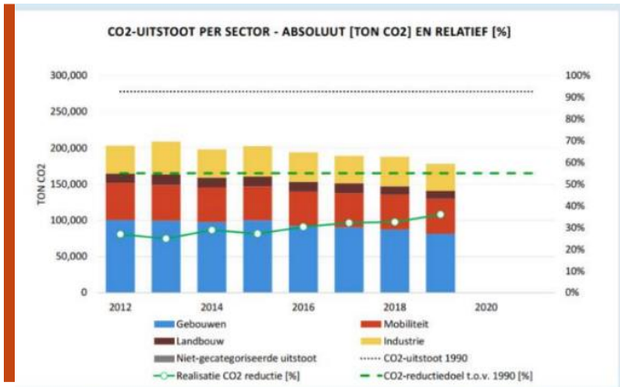

?

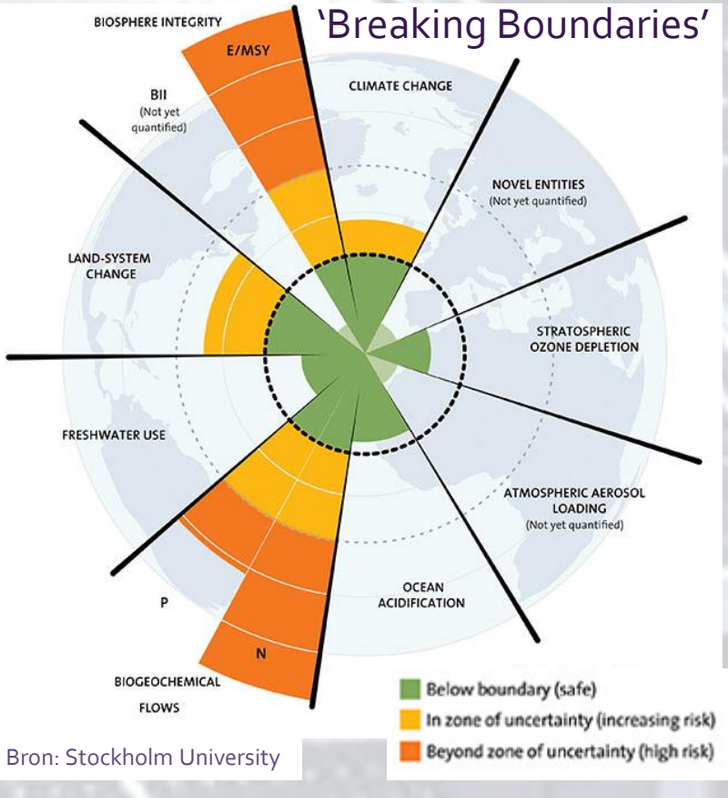
Doelen en resultaten over binnenmilieu, woongenot en biodiversiteit zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Sinds 1990 neemt de uitstoot van CO2 in Oost Gelre met ongeveer 18% af.
2. De komende 8 jaar moet de CO2 uitstoot veel sneller afnemen om de landelijke en Europese doelstelling voor 2030 te realiseren. De komende 8 jaar zijn volgens veel klimaatwetenschappers cruciaal om belangrijke kantelpunten ('tipping points') te voorkomen om daarmee onomkeerbare gevolgen voor het klimaat af te wenden.
3. De bloostelling aan stikstofoxiden is in 2020 iets gunstiger dan gemiddeldin Nederland. Het is in Oost Gelre ook stiller.

In de jaarlijkse evaluatie van de uitvoeringsagenda is de uitstoot per sector zichtbaar. Woningen, mobiliteit en industrie stoten de meeste CO2 uit.

Bron: Stockholm University

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Gezondheid

Gezonde woon, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes voor energie?

- Toename levensjaren in goede gezondheid ,ofwel: afname ziektelast

Veiligheid

Veilige woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

- Veilige woon- en leefomgeving
- Veilige werkomgeving / arbeidsveiligheid

Economie en werkgelegenheid

Economische ontwikkeling : wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

- Behoud of toename werkgelegenheid
- Goede kwaliteit werkgelegenheid
- Innovatie, nieuwe verdienmodellen en versterking concurrerend vermogen

Doelen en resultaten over gezondheid, veiligheid en economie als gevolg van de keuzes voor energie zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

Doelen en resultaten zijn niet af te leiden uit data aan de raad. Om die reden is vooralsnog de score '?' aangegeven.

Werkgelegenheid door investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparing

Terwijl de werkgelegenheid in de conventionele sectoren vanaf 2014 daalde, nam de werkgelegenheid in energiebesparingsactiviteiten en zonne-energie toe. Het gaat hier bijvoorbeeld om het isoleren van woningen en het plaatsen van zonnepanelen. Dit is arbeidsintensief werk en daardoor leveren deze investeringen relatief veel Nederlandse werkgelegenheid op. De werkgelegenheid die voortvloeit uit investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparing is toegenomen tot ruim 57 duizend voltijdbanen in 2018, in 2014 waren dit er nog 43 duizend. Dit is een stijging van 32 procent.

In 2018 kwam het grootste gedeelte van de werkgelegenheid uit energiegerelateerde investeringen voort uit energiebesparingsactiviteiten. Hierbij ging het vooral om isolatiewerkzaamheden, met name het isoleren van woningen en bedrijfspanden. De banen die de investeringen in energiebesparing opleverden zaten daarmee vooral in de bouwsector.

Klimaatakkoord levert winst op voor veiligheid en gezondheid

Publicatiedatum 19-06-2019 | 10:05

De maatregelen in het Klimaatakkoord kunnen, door het verdwijnen van de fossiele bronnen, winst opleveren voor gezondheid, veiligheid en natuur. Deze winst is relevant maar ook beperkt omdat CO2-reductie zich niet één-op-één vertaalt in vermindering van luchtverontreiniging of in veiligere leef- en werkomstandigheden. Dat blijkt uit een eerste verkenning door het RIVM in opdracht van ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

De energie-transitie kan volgens het RIVM positief uitpakken voor veiligheid en gezondheid. De precieze consequenties in Oost Gelre zijn niet in beeld.

Investeringen in de energietransitie dragen bij aan een toename van werkgelegenheid en ook een afname van banen in de energiemarkt voor conventionele/ fossiele brandstoffen (bron: CBS, oktober 2020). De precieze consequenties voor Oost Gelre zijn niet in beeld.

Deel 2:

Realisatieknoppen

Sturen op maatregelen, samenwerking , het invullen van voorwaarden en een passend budget om de maatschappelijke opgave waar te maken

Maatregelen en passend budget
Voldoende maatregelen besloten, uitvoeringskracht en investeringskracht

- Maatregelen volgens vastgesteld beleid zijn voldoende om de gestelde opgaven te realiseren:
  - Maatregelen worden feitelijk uitgevoerd conform beleid
  - Installatie zon op bedrijfsdaken
  - Zonneparken inclusief 'Zon op Erf'
  - Windmolens/ -turbines
  - Biomassacentrales
  - Biovergistingsinstallaties
  - Energiebesparing
- Alle opgaven zijn voorzien van maatregelen (geen blinde vlekken)
- Voldoende financiële middelen om maatregelen uit te voeren
- Efficiënt werken: benutten van koppelingsmogelijkheden en met maatregelen in één klap aan meerdere doelen bijdragen

Met de maatregelen en het huidige tempo lukt het niet om de doelstellingen uit het Akkoord van Groenlo te realiseren. Met het huidig opgestelde vermogen voor duurzame energie en de projecten in de pijplijn bereikt de gemeente naar verwachting een elektrische opwekking van 21% in 2030.

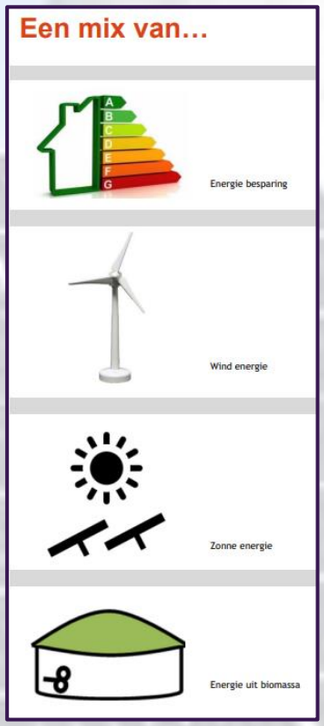
Toelichting, argumenten en illustraties

1. De komend acht jaar zijn cruciaal. Een verdere toename van uitvoeringskracht en versnelling van realisatie zijn ook nodig omdat actuele opgave voor 'energieneutrale gemeente' 2,5 keer groter is dan beoogd met het Akkoord van Groenlo. Een duurzame opwek van 3,45 in plaats van 1,35 TerraWattuur is nodig om in 2030 energieneutraal te zijn. Daarmee bestaat ook een grote inzet op verdere energiebesparing.
2. Maatschappelijke druk en twijfels over de consequenties voor het milieu bemoeilijken het realiseren van meer biomassa- en biovergistingsinstallaties, zoals op bedrijventerrein De Laarberg.
3. De gemeente zet mede om die reden vooral in op kleinschaliger opwekking uit zon en wind (met grote turbines – groter dan 80 meter). Grote windprojecten zitten op dit moment niet in de pijplijn. Wel voert de gemeente gesprekken met potentiële initiatiefnemers.
4. Met de warmtetransitievisie beoogt de gemeente een gebiedsgerichte aanpak. De gemeente wil starten met een verkenning in de buurten Hooiland en Noord-West. Deze aanpak vraagt verdere opschaling naar alle buurten en wijken.
5. In het klimaatakkoord is afgesproken dat de energietransitie 'budgetneutraal' plaatsvindt. Tegelijkertijd is duidelijk dat de energietransitie grote investeringen vraagt van overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners: 'de kost gaat voor de baat uit'. De gemeente besluit bijvoorbeeld in 2018 deel te nemen aan een regionaal aanjaagfonds. Dit fonds is nog niet operationeel.
6. Ondertussen gebeurt er wel veel. We zien veel reuring en activiteit op basis van de Uitvoeringsagenda Energietransitie zoals bewonersonderzoek, toekenning verduurzamingssubsidies en leningen, stimulering 'zon op dak' bij bedrijven, het buurtkracht team in Hooiland.

Het moet nu gebeuren!

Veel dingen zijn belangrijk, maar sommige net iets meer dan andere. We zijn steeds bezig om keuzes te maken en prioriteiten te stellen. Maar over één ding zijn we het allemaal wel eens: we moeten van de fossiele brandstoffen af en overstappen op hernieuwbare en duurzaam opgewekte energie.

Bron: beleid installaties opwekking hernieuwbare energie Oost Gelre, 19 december 2018

Verwarmingsnet Lichtenvoorde uitgebreid

Mediapartner REGIO8 14 november 2018, 14:52 • 1 minuut leestijd

Stichting EnergieK gaat na zwembad Meekenesch in Lichtenvoorde ook de gebouwen bij voetbalclub Longa, verzorgingstehuis Antoniushove, tennisverenging De Kei en het gemeentehuis verwarmen met water van de biovergister aan de Boslaan. Daarmee besparen de projecten samen bijna 110.000 euro op jaarbasis door een leidingsstelsel dat overeenkomt met stadsverwarming.

Het warmtenet wordt verwarmd met water van de biovergister aan de Boslaan. De gemeente maakt het project mogelijk met een financiële bijdrage.

Goed georganiseerde samenwerking *Krachten bundelen, organiseren meewerkkracht in plaats van tegenkracht*	Connectie	Commitment	Coproductie
Inwoners	●	•	●
Bedrijven	●	●	•
Maatschappelijke organisaties	●	●	●
Regiogemeenten, waterschap, provincie	●	●	●

Indicatie van de samenwerking op basis van gesprekken.
Samenwerking is een manier of een voorwaarde om tot realisatie van maatschappelijke effecten te komen: vanuit deze invalshoek is coproductie het belangrijkste. In connectie komen en commitment zijn belangrijke tussenstappen of prestaties voordat samenwerking ook tot coproductie kan leiden en daarmee tot het gezamenlijk realiseren van maatschappelijke effecten.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De gemeente zoekt intensieve samenwerking voor de energietransitie. Voor het opstellen van de Transitievisie Warmte werkte de gemeente met netbeheerder Liander, woningcorporaties, het Agem-energieloket, belangenorganisaties, IKGL, Waterschap Rijn en IJssel en energiecoöperaties.
2. Het is nu zaak om deze samenwerking verder uit te bouwen en te verbreden: van connectie en commitment naar samen doen en realiseren.
3. Dat geldt voor de samenwerking met inwoners en ook voor bedrijven. Bij veel inwoners ontbreekt steun en commitment voor de energietransitie. Tegerlijktijd is een schaalsprong nodig: van twee startbuurten voor de warmtetransitievisie naar alle wijken en buurten.
4. Het realiseren van een duurzame economie is voor veel bedrijven van strategisch bedrijfsbelang om relevant te blijven in het nieuwe tijdperk voor afnemers en klanten. Naast individuele oplossingen bieden bedrijventerreinen een goede voedingsbodem voor collectieve oplossingen zoals op gebied van warmtedelen, waterstof en gezamenlijk energie opwekken, delen en opslaan. Dit vraagt ook intensieve samenwerking en het smeden van coalities en koplopers die samen voor willen gaan in het nieuwe tijdperk.

In meerdere bijeenkomsten bespraken we met verschillende deelnemers het proces en de inhoud voor de Transitievisie Warmte. We hebben samen met interne en externe stakeholders meekoppelkansen verkend en afgewogen welke technieken geschikt zijn voor woningen en gebouwen in de gemeente Oost Gelre. De routekaartsessies waarin kennis over de warmtetransitie werd gedeeld en samen de routekaart voor de gemeente werd ingevuld vormen daarin een belangrijk onderdeel. Het ging daarbij om het verkennen van kansen, uitgangspunten en potentiële oplossingen, niet om definitieve beslissingen. Daarnaast hebben we besproken hoe we de communicatie en participatie rondom de transitie naar aardgasvrij willen vormgeven.

Bron: Warmtetransitievisie 2021.

Het komt nu aan op het uitbouwen van connectie naar commitment en doekracht met inwoners en bedrijven voor de wijk-buurtaanpak en (en ene gebeidsgerichte aanpak op bedrijventerreinen).

Wij zijn Agem.

Agem startte met de acht Achterhoekse gemeenten als leden. In 2018 konden ook lokale burgerinitiatieven toetreden als lid. **Begin 2021 telt Agem drieëntwintig leden** -acht gemeenten én vijftien lokale energiecoöperaties- en dit aantal blijft groeien!

Dashboard Energietransitie voor de raad Oost Gelre

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Scheppen van voorwaarden

Kansen benutten en barrières slechten of omzeilen

- Voldoende en goed geschoolde vakmensen om maatregelen uit te voeren
- Voldoende kennis en capaciteit – ook voor co-creatie met inwoners, bedrijven, maatschappelijke partijen
- Bewustwording en steun vanuit de bewoners en de bedrijven

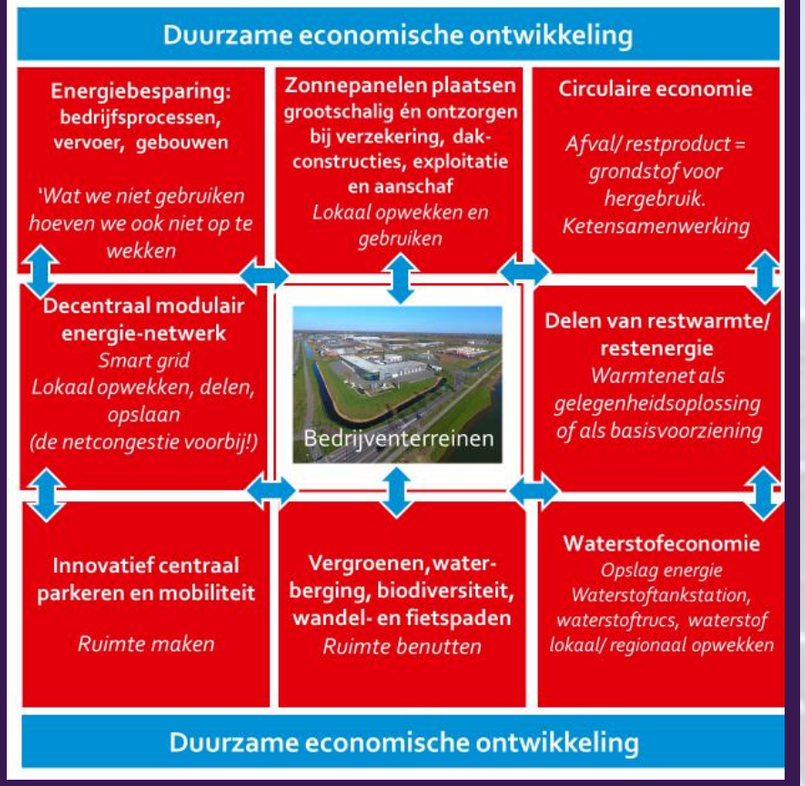
....

Cruciale voorwaarden om de energietransitie mogelijk te maken zijn onvoldoende ingevuld.

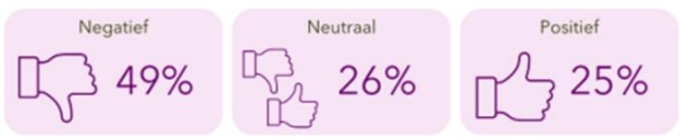
Toelichting, argumenten en illustraties

1. De opgave en ambities voor de energietransitie zijn groot. De druk om tot resultaten te komen is hoog. Elke majeure transitie vraagt om grote bestuurskracht en samenwerkingskracht om tot resultaten te komen. Dat speelt ook bij de transitie van het sociaal domein. De voorwaarden zijn deels ingevuld:
2. De gemeente investeert in kennis en capaciteit bij een team van medewerkers voor de energietransitie. De tussenresultaten en gevraagde versnelling doen een beroep op versterking van de realisatiekracht in termen van capaciteit, kennis, budget en een integrale aanpak waarbij energie en verduurzaming goed zijn verbonden met andere gemeentelijke doelstellingen en maatregelen.
3. De energietransitie lukt alleen in samenwerking met bedrijven, inwoners, maatschappelijke organisaties en andere overheden. Dit vraagt versterking van samenwerkingskracht, steun en commitment van partijen (bij veel inwoners ontbreekt dit commitment – 49% is negatief over de energietransitie).
4. Naast de aanpak voor wijken/ buurten ook een gebiedsgerichte aanpak nodig voor de bedrijventerreinen. Bedrijven kunnen als grootverbruikers met individuele en collectieve oplossingen een grote bijdrage leveren aan de energietransitie. We zien een project van de Samenwerkende Industriële Kringenvoor 'circulair toekomstig ondernemerschap' op bedrijventerreinen, project 'Duurzaam ondernemen en energiebesparing MKB-aanpak' en 'Zonnige bedrijven Achterhoek.
5. De energietransitie vraagt voldoende vakmensen en leveranciers om alle maatregelen en oplossingen tijdig en met goede kwaliteit te realiseren. Deze voorwaarde is in heel Nederland en ook in de regio Achterhoek onvoldoende ingevuld. Dat vraagt veel van de samenwerking tussen gemeenten, onderwijs en bedrijven.

In Oost Gelre liggen meerdere bedrijventerreinen. Net als de woonwijken kunnen deze gebieden een grote bijdrage leveren aan realisatie van de energietransitie. Dat vraagt om een gebiedsgerichte aanpak met kennis en capaciteit voor specifieke deelopgaven en het organiseren van samenwerking tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en overheden.

Hoe kijken inwoners tegen de transitie naar aardgasvrij wonen aan?

Bron: Energietransitievisie

De energietransitie is een banenmachine. Waar is het talent?

De energietransitie ontwikkelt zich in een razend tempo en levert veel extra banen op. Het ontbreekt echter aan goed gekwalificeerde vakmensen. Een serieus probleem, want dit zet een rem op de transformatie. "Aansluiting tussen het onderwijs en groeimarkten in de energietransitie is hard nodig", zegt Marsha Wagner van de Topsector Energie.

Bron: Financieel Dagblad

Invullen eigen aandeel gemeentebestuur
Zelf het goede voorbeeld geven

- Bouwen energieneutrale woningen/ gebouwen
- Maatschappelijke vastgoed verduurzamen
- Duurzame openbare verlichting
- Duurzaam gemeentelijk wagenpark: hybride, elektrisch, waterstof

Goed voorbeeld doet volgen: de gemeente wil zelf het goede voorbeeld geven – zo blijkt onder meer uit het energiebeleid voor gemeentelijk vastgoed. Op energieneturaaloostgelre.nl is de voortgang goed te volgen

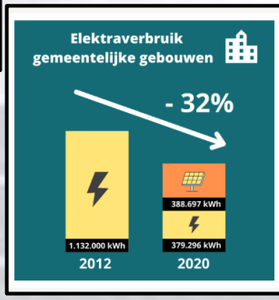
Toelichting, argumenten en illustraties

1. De gemeente kan rond veel onderwerpen zelfstandig stappen zetten en een bijdrage leveren aan realisatie van de opgave, zoals:
   - Openbare LED verlichting
   - Extra bomen/ groen aanplanten
   - Vergroening van het eigen wagen- en machinepark
   - Verduurzaming van gemeentelijk vastgoed
   - Duurzaam inkopen en aanbesteden.
2. De resultaten zijn goed te volgen op de website van de gemeenten – vooral op het gebied van maatschappelijk vastgoed en openbare verlichting.

De Hamalandhal in Lichtenvoorde

- 742 zonnepanelen zorgen ervoor dat dit gebouw elektrisch (meer dan) zelfvoorzienend is.
- Het gebouw bestaat uit een oud gedeelte uit 1973 en een nieuw gedeelte uit 2012. Het nieuwe gedeelte is energiezuinig gebouwd, o.a. door vloerverwarming en dimbare LED verlichting. Het oude deel is deels nog in originele staat, wel zijn het dak en de vloeren van de kleedkamers geïsoleerd en zijn de ramen voorzien van HR++ glas.
- Ook zijn de cv ketels vervangen door HR ketels en is de verlichting uitgevoerd in LED (dimbaar) in combinatie met aanwezigheidsdetectie. De Hamalandhal heeft energielabel A.

Het totale elektraverbruik van gemeentelijke gebouwen is in de periode 2012-2020 met ca. 32% gedaald

In 2012 was het elektraverbruik 1.132.000 kWh. In 2020 was dit 379.296 kWh. Daarnaast was de opbrengst van onze zonnepanelen in 2020: 388.697 kWh. De daling 'op de meter' was in de periode van 2012 tot 2020 dus 752.704 kWh.

Openbare verlichting Oost Gelre over 10 jaar geheel energiezuinig

3 december 2020

Lees meer

Hoe duurzaam is de gemeente zelf?

"Er is behoorlijk geïnvesteerd in duurzaamheid. We hebben momenteel 1.385 zonnepanelen geplaatst op onze eigen gebouwen. Het totale opgewekte vermogen is ongeveer 430 kWp met een opbrengst van zo'n 375.000 kWh per jaar. Dat is ruim 36 procent van het totale elektraverbruik van de gemeentelijke gebouwen. Het gemeentehuis is nog niet helemaal energieneutraal. Er is een laagtemperatuursysteem toegepast voor verwarming en koeling, zogenoemde klimaatplafonds in combinatie met een warmtewiel. Alle verlichting is uitgevoerd in LED inclusief slimme schakelingen. Het gemeentehuis is eind 2018 aangesloten op het warmtenet van Energiek en is tevens voorzien van een elektrische warmtepomp. De warmtepomp kan zowel de koeling als een deel van de verwarming verzorgen."

Deel 3:

Relevante ontwikkelingen

Waar moeten we rekening mee houden? Wat zijn belangrijke issues en politieke keuzevraagstukken?

Rekenkamer-commissie

Gemeente Aalten

gemeente Oost Gelre

gemeente Winterswijk

Dashboard Energietransitie voor de raad van gemeente Winterswijk

Dit dashboard is onderdeel van het onderzoek naar de energietransitie door de rekenkamercommissie AOGW

31 januari 2022

Inhoudsopgave

Het dashboard bestaat uit de volgende onderdelen:

Verantwoording en leeswijzer

Deel 0: De kern

- Infogram met het dashboard Energietransitie in één oogopslag
- Korte samenvatting en actuele punten voor politieke bemoeienis

Deel 1 tot en met 3: toelichting en uitwerking

- **Deel 1A** Maatschappelijke opgaven en resultaten: Energiedoelen
- **Deel 1B** Maatschappelijke opgaven en resultaten: Bijdrage aan andere doelen
- **Deel 2** Realisatieknoppen
- **Deel 3** Relevant ontwikkelingen

Begeleidende brief

Bij dit dashboard hoort een begeleidende brief van de rekenkamercommissie: https://ap.lc/Chhv1 (PDF Bestand).

Ambtelijke reactie

De ambtelijke organisaties van de drie gemeenten zijn in de gelegenheid gesteld om te reageren op het dashboard voor hun gemeente. De ambtelijke reacties kunt u hier inzien: https://ap.lc/grJYx (PDF bestand).

Verantwoording

Met het dashboard geeft de rekenkamercommissie een beoordeling op basis van beschikbare en toegankelijke data aan de gemeenteraad. Het zwaartepunt ligt bij schriftelijk materiaal dat we voor dit onderzoek hebben opgevraagd bij de gemeente. Op onderdelen maken we gebruik van externe bronnen – zoals de landelijke klimaatmonitor. Met het dashboard biedt de rekenkamercommissie een basisversie of 'nulmeting' voor 2021.

Met veel inzet en toewijding worden in de gemeente resultaten bereikt. De bedoeling en toewijding van bestuurders, ambtenaren en ook van veel inwoners, bedrijven, en maatschappelijke organisaties staan in dit onderzoek en dashboard buiten kijf. Het dashboard

En toch moet er nog veel meer gebeuren: een groot deel van de opgave vraagt nog om realisatie. Dit geldt ook voor andere gemeenten in de Achterhoek én daarbuiten.
De zelf gestelde opgaven en de opgelegde opgaven vanuit het landelijke en Europese klimaatbeleid zijn groot, complex en ingrijpend. Er komt veel bij kijken, naast duurzame opwekking van energie gaat het om infrastructuur, bereikbaarheid van energie maar ook consequenties voor natuur en milieu, gezondheid, veiligheid en economie en werkgelegenheid. Dit vraagt nogal wat!

De energietransitie is een gezamenlijke opgave van het gemeentebestuur, andere overheden, inwoners en bedrijven. Het dashboard biedt overzicht en inzicht om hier over het goede gesprek te kunnen voeren: in de raad, met het college plus de ambtelijke organisatie en met de samenleving. Daarop zijn ook de aanbevelingen in de begeleidende brief van de rekenkamercommsisie gericht. Het dashboard is vooral een hulpmiddel:

- voor de raad om goed te kunnen sturen en controleren;
- Voor het gemeentebestuur (raad-college-ambtelijke organisatie) en de samenleving: een gezamenlijke informatiepositie voor leren, kennisdeling, monitoring en evalueren.

De uitnodiging is om het dashboard te gaan gebruiken en mee te bouwen om dit verder uit te werken en waar nodig te verbeteren om tot een gezamenlijk inzicht en overzicht van de opgave te komen. De uitnodiging is ook om het dashboard periodiek te actualiseren – waarbij deze versie als nulmeting dient.

De bronnen voor het onderzoek kunt u via deze weblink inzien: https://ap.lc/pGQqF (PDF bestand).

Rekenkamer-commissie

Leeswijzer: toelichting op de wijzers in het dashboard

Beoordeling van de maatschappelijke opgave en resultaten: op een schaal van 1 tot 6. We visualiseren dit met een oranje wijzer. De positie van de wijzer geeft de afstand aan die je nog moet overbruggen om de opgave te realiseren: de afstand van de huidige situatie tot de gewenste situatie.

- Bij **1** ga je als het ware in een lage versnelling. Je staat nog ver af van de gewenste situatie.
- Bij **6** heb je de opgave helemaal gerealiseerd.
- In het groene gebied ga je in de allerhoogste versnelling: méér of een grotere opgave realiseren dan oorspronkelijk beoogd.

Het vraagteken (?) drukt uit dat realisatie van de opgave niet goed beoordeeld kan worden op basis van beschikbare informatie of data voor de raad. Het 'olielampje' staat als het ware aan: voeg relevante informatie/ data toe om voortgang en realisatie van de opgave te beoordelen.

Beoordeling realisatiekracht: paarse wijzers gebruiken we voor het beoordelen van maatregelen, samenwerking, invullen van voorwaarden en een passend budget om de opgave waar te maken: op een schaal van 1 tot 6.

- **1**: weinig / klein / zeer onvoldoende
- **6**: veel / groot / ruim voldoende
- In het donkerpaarse gebied doe je meer dan nodig is om de beoogde opgave te realiseren. Dat kan positief zijn als je daarmee ook meer resultaten bereikt.

Rekenkamer-commissie

Deel 0: De Kern

Infogram en dashboard Energietransitie: Stand van zaken in Aalten in één oogopslag

Actuele punten voor politieke bemoeienis

Dashboard Energietransitie voor de raad Winterswijk

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Energiedoelen

Energieneutrale gemeente in 2030
We gebruiken evenveel energie als we opwekken met duurzame bronnen

Spaarzaam gebruik en efficiënte energieproductie
Wat we niet gebruiken hoeven we niet op te wekken

Energie is voor bewoners en bedrijven bereikbaar
Energie is continu beschikbaar en betaalbaar

Goede energie-infrastructuur
Een goede mix aan centrale en decentrale voorzieningen

Bijdrage aan andere doelen

Natuur en milieu:
Kern: *Verminderen uitstoot CO_2 (broeikasgassen) en klimaatverandering*

Gezondheid
Gezonde woon, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes voor energie?

Veiligheid
Veilige woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

Economie en werkgelegenheid
Economische ontwikkeling : wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

Maatregelen vastgesteld beleid zijn voldoende om de gestelde opgaven te realiseren
Voldoende maatregelen besloten

Maatregelen worden feitelijk uitgevoerd conform beleid
Voldoende uitvoeringskracht

Alle opgaven zijn voorzien van maatregelen
Geen blinde vlekken

Voldoende financiële middelen
Voldoende investeringskracht

Goed georganiseerde samenwerking
Krachten bundelen, organiseren meewerkkracht in plaats van tegenkracht

Scheppen van voorwaarden
Kansen benutten en barrières slechten of omzeilen

Invullen eigen aandeel gemeentebestuur
Zelf het goede voorbeeld geven

Maatschappelijke opgaven en resultaten

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Realisatieknoppen

Sturen op maatregelen, samenwerking , het invullen van voorwaarden en een passend budget om de maatschappelijke opgave waar te maken

Korte samenvatting

Met veel inzet en toewijding worden mooie resultaten bereikt, tegelijk zien we dat Winterswijk achter blijft. De gemeente weet zelf nog wel het goede voorbeeld te geven, maar de resultaten voor besparing op gas vallen tegen. Ook duurzame opwek is onvoldoende, ook omdat er een moratorium op grote windmolens is.

En dan moet er nog veel meer gebeuren, het akkoord van Groenlo wordt zeker niet gerealiseerd. En zelfs dan moet er nog veel meer gebeuren want in de afspraken over het akkoord van Groenlo is een aantal zaken onvoldoende meegenomen.

Ambities zullen flink naar boven moeten worden bijgesteld en ook de impact op andere doelen zoals natuur, milieu, gezondheid, veiligheid en economie zullen in kaart moeten worden gebracht. Vervolgens kan pas dan de hierbij passende realisatie gestalte krijgen.

Actuele punten voor politieke bemoeienis

Wat zijn toekomstige agendapunten voor de raad?

- Herijken ambities energietransitie (herijken akkoord van Groenlo)
- De suggestie om 'duurzame energie buiten de eigen gemeentegrenzen' verder te onderzoeken (staat nu in de energiemix) en de vraag hoe zich dat verhoudt tot de RES.
- De discussie of Winterswijk haar moratorium op grote windmolens (>25 m tiphoogte) gaat continueren of opheffen.
- Realisatiekracht in balans brengen met de ambities
- Heroverweging ambities biomassa
- Verhogen snelheid en impact maatregelen zon, wind en gasvervanging
- Omzeilen van netcongestie met lokale/ regionale voorzieningen zoals microgrids, decentrale toedeling van energie, optimaliseren van pieken en dalen in lokale energievraag en -aanbod
- Maatwerkaanpak en versnelling energiebesparing, onder andere isolatie
- Kansen en mogelijkheden voor het realiseren van een waterstofeconomie
- Naast gebouwde omgeving ook scherpe focus op mobiliteit, industrie en landbouw
- Benutten mogelijkheden voor delen en benutten restenergie (koude en warmte)
- Vanwege sterke energieprijsstijgingen beleid voor energiearmoede

Deel 1A

Maatschappelijke opgaven en resultaten: Energiedoelen

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Dashboard Energietransitie voor de raad Winterswijk

In positie komen om te sturen en te controleren

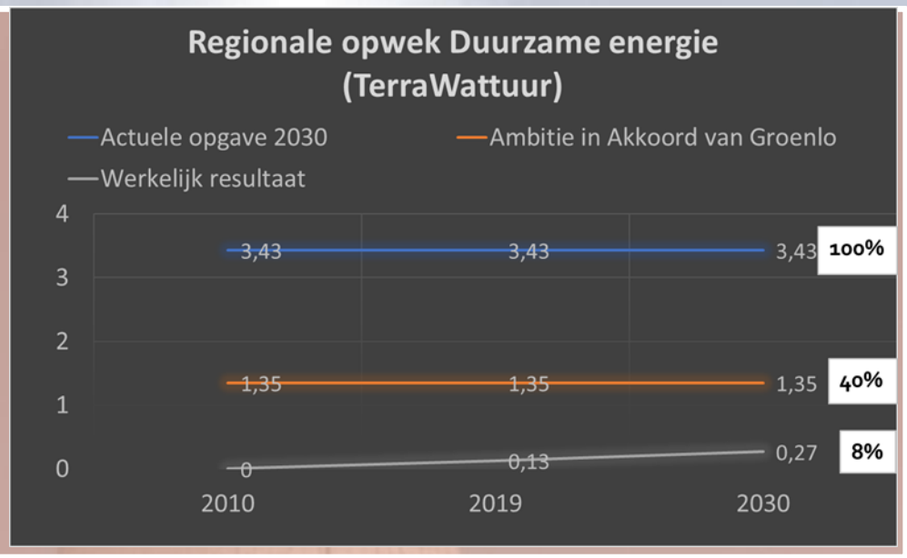
Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Energieneutrale gemeente in 2030
We gebruiken evenveel energie als we opwekken met duurzame bronnen

- Voldoende energie uit zon
- Voldoende energie uit wind
- Voldoende energie uit biomassa
- Overige energie, zoals aardwarmte
- Voldoende import duurzame energie
- Positieve bijdrage aan energie elders

Vooralsnog is de duurzame opwek in Winterswijk alleen zonne-energie

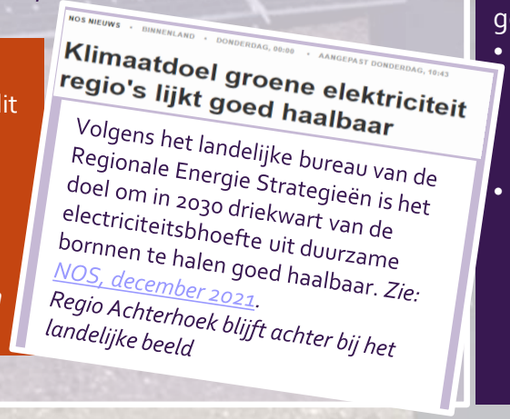
Toelichting, argumenten en illustraties

1. De regionale opwek van duurzame energie uit zon, wind en biomassa is in 2019 een fractie van wat nodig is om in 2030 energieneutraal te zijn en gemeente Winterswijk blijft achter bij het regionale gemiddelde.
2. Uitgaande van de doelstelling in het Akkoord van Groenlo moeten de gemeenten in de komend acht jaar samen nog 90% van de opgave realiseren!
3. De doelstelling in het Akkoord van Groenlo is tussentijds niet bijgesteld. Agem becijfert dat de gemeenten inmiddels veel meer duurzame energie moeten opwekken: 3,45 in plaats van 1,35 TerraWattuur in 2030. De actuele opgave is daarmee ruim 2,5 keer groter dan beoogd! Uitgaande van deze opgave is de verwachting dat de regiogemeenten in 2030 circa 8% duurzame energie opwekken. Zelfs als de gemeenten in 2030 de doelstelling uit het Akkoord van Groenlo realiseren komen zij 60% aan duurzame energie tekort om energieneutraal te zijn.
4. De actuele opgave is groter door de groei van het energieverbruik onder meer door:
   - groei bevolking (woningen) en economie
   - hoger verbruik voor elektrisch rijden en elektrisch verwarmen
   - energie voor elektrificatie industrie en elektriciteitsverbruik landbouw
   - de benodigde energie voor netverliezen en opslag in batterijen
5. Met het Akkoord van Groenlo leken de regiogemeenten een voorsprong op de rest van Nederland te hebben van circa 10 jaar. De voorsprong is niet verzilverd. Het landelijke gemiddelde voor duurzame opwek van elektriciteit bedraagt in 2020 circa 27%, Winterswijk komt op 18,2%.
6. Het doel van het akkoord van Groenlo is 'evenveel opwekken als gebruiken'. In de Energievisie Winterswijk (2017) is aangegeven dat duurzame energie ook buiten de eigen grenzen kan worden opgewekt. Inzicht in de omvang van geïmporteerde duurzame energie is niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.
7. Winterswijk kiest ervoor om tot 2023 geen grootschalige opwek met windmolens/ -turbines te realiseren.

Beeld van realisatie op basis van de energiemonitor (Agem, 2020):

- De verwachting is dat Winterswijk in 2030 uitkomt op 32% van de beoogde opwek, dit is 82 GWh te weinig: het verbruik van zo'n 30.000 woningen.
- De verwachting bij gasvervanging is dat Winterswijk uitkomt op 4% van de doelstelling, dit is 9,6 miljoen m³ te weinig: een equivalent van 6.500 woningen.

Belangrijke noot: Het gaat om een vergelijking met verouderde doelstellingen uit het Akkoord van Groenlo. De gemeenten moeten volgens actuele berekeningen in 2030 ruim 2,5 keer meer duurzame energie opwekken om energieneutraal te zijn.

'NOS NIEUWS' · BINNENLAND · DONDERDAG, 08:09 · AANGEPAST DONDERDAG, 10:43

Klimaatdoel groene elektriciteit regio's lijkt goed haalbaar

Volgens het landelijke bureau van de Regionale Energie Strategieën is het doel om in 2030 driekwart van de electriciteitsbhoefte uit duurzame bornnen te halen goed haalbaar. *Zie: NOS, december 2021.*

Regio Achterhoek blijft achter bij het landelijke beeld

Uit de gemeentelijke Barometer spreekt een positiever beeld: 'de gemeente realiseert 18,2% van de doelstelling'. De barometer geeft een vertekend beeld:

- Deze gaat uit van het Akkoord van Groenlo. De werkelijke opgave is ruimt 2,5 keer groter.
- De barometer geeft een deel van de totale duurzame opwek weer en houdt bijvoorbeeld geen rekening met mobiliteit en de aardgastransitie (warmte).

Dashboard Energietransitie voor de raad Winterswijk

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

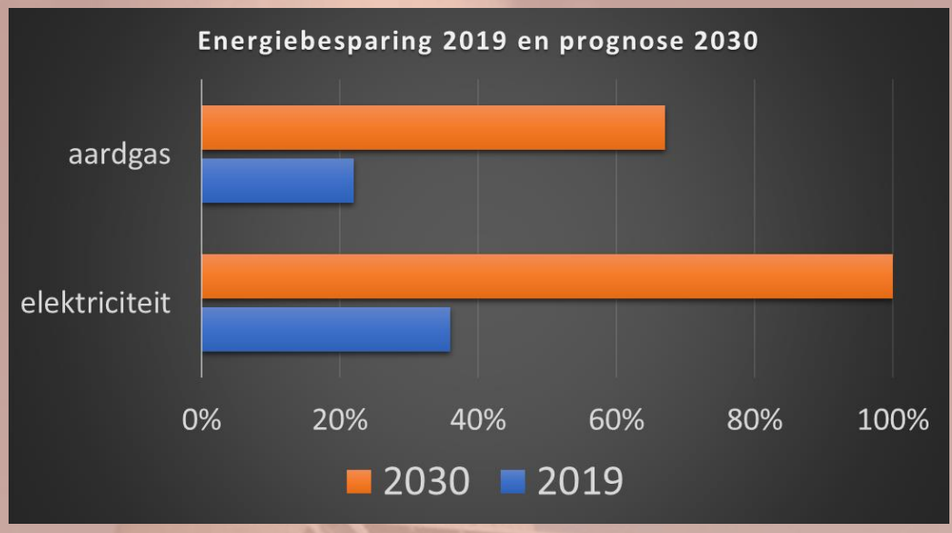
Spaarzaam gebruik en efficiënte energieproductie

'Wat we niet gebruiken hoeven we niet op te wekken'

- Energiebesparing
- Benutten restenergie
- Efficiënte opwekking met zo laag mogelijk energieverlies

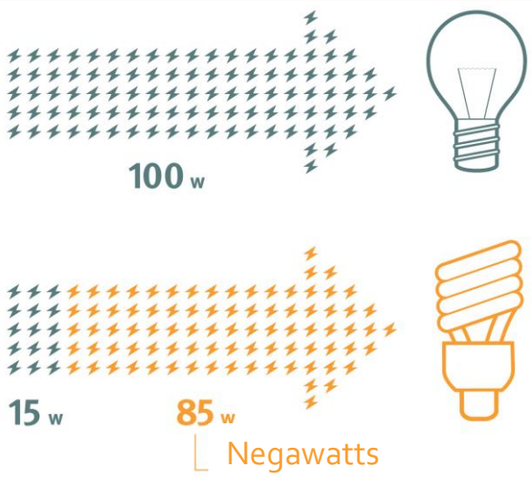

? Doelen en resultaten over het benutten van restenergie en de efficiëntie van de duurzame energieopwekking is niet af te leiden uit de beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De opgave voor energiebesparing in het akkoord van Groenlo bedraagt 20% voor elektriciteit en 55% voor aardgas ten opzichte van het energieverbruik in 2012.
2. Aan de hand van deze doelstelling realiseert Winterswijk in 2019 een elektriciteitsbesparing van 36% en de besparing van aardgas bedraagt 22%.
3. Agem verwacht dat de doelstelling voor elektriciteit in 2030 gehaald kan worden. Wel is dit beeld vertekend: de opgewekte energie van zonnepanelen wordt als een besparing meegeteld: hernieuwbare energie is geen energiebesparende maatregel.
4. De besparing op aardgas kan in 2030 groeien naar 67% van de het gestelde besparingsdoel. Dit is ongeveer 7 miljoen m^3 te weinig, ofwel het verbruik van ongeveer 5.000 woningen – op een totaal van bijna 13.000 in Winterswijk.
5. Energiebesparing wordt nu vooral gerealiseerd in de bebouwde omgeving. Zo bedraagt de besparing van elektriciteit door bedrijven 2% . Dit staat nog ver weg van de beoogde 20%. Andere sectoren kunnen een grotere bijdrage leveren aan het doel.

Voorbeeld van een energiebesparende maatregel voor de bebouwde omgeving.

Van Megawatt naar *Nega*watt

Het gebruik van energie voor warmte, mobiliteit, transport en industrie neemt nog steeds sterk toe. Daarnaast wordt een groot deel van deze energie verspild: naar verwachting zo'n 60% . De energietransitie staat of valt daarom met een forse energiebesparing.

Energie die niet wordt gebruikt is net zo nuttig als opgewekte energie. Dit principe wordt ook wel een 'Negawatt' genoemd. In plaats een Megawatt energie op te wekken, creëren we negawatts door energieverbruik te vermijden of te verminderen.

Dashboard Energietransitie voor de raad Winterswijk

In positie komen om te sturen en te controleren

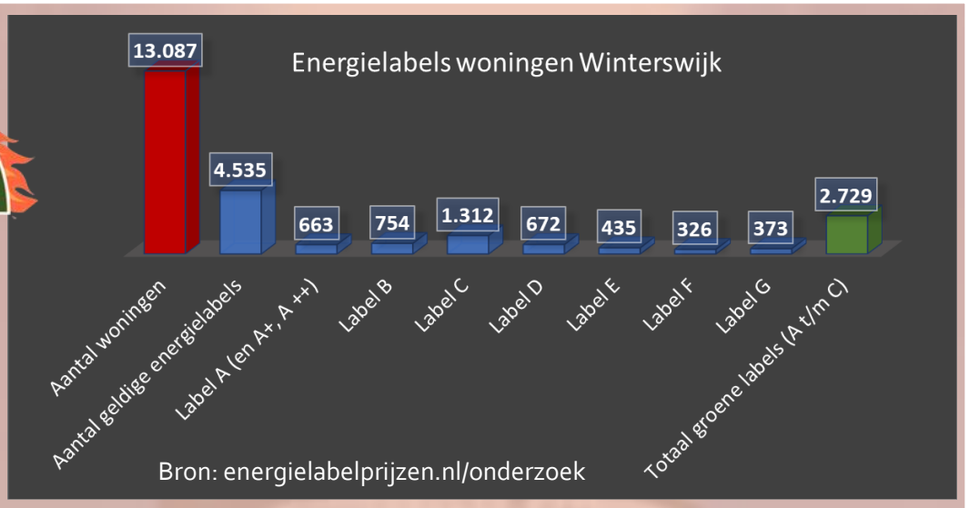
Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Energie is voor bewoners en bedrijven bereikbaar

Energie is continu beschikbaar en betaalbaar

- Voldoende opwek en aanvoer – geen schaarste
- Na aftrek van kosten voor noodzakelijk energiegebruik houden huishoudens genoeg over om van te leven
- Woningen van huishoudens met een laag inkomen hebben een goede energetische kwaliteit (klasse A en B woning).
- Energiekosten laten voldoende ruimte voor een rendabele bedrijfsvoering door kleine en grote bedrijven

?

Doelen en resultaten over energiearmoede, woningen voor huishoudens met een laag inkomen, energiearmoede en bereikbaarheid van energie voor bedrijven is niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

TNO: In Winterswijk leeft 6,5% van de huishoudens in energiearmoede.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Momenteel is er voldoende aanvoer van energie voor huishoudens en bedrijven via het nationale en regionale netwerk voor elektriciteit en aardgas waar Winterswijk op is aangesloten.
2. Deze aanvoer is geen vanzelfsprekendheid. Het nationale elektriciteitsnetwerk staat onder druk ('netcongestie'), de voorraad aardgas is eindig en de aanvoer van aardgas staat onder druk. De realisatie van een lokaal/ regionaal decentraal energie-netwerk kan deze barrières omzeilen door lokaal opwekken, delen en opslaan van energie.
3. Voor bedrijven en (vracht)vervoer wordt waterstof een belangrijke energiedrager. Een lokale / regionale waterstofeconomie, waterstofinfrastructuur of import van groene waterstof is nog goeddeels afwezig.
4. Raadsleden hebben oog voor energiearmoede (bron: gesprekken). Gemiddeld 6,5% van de gezinnen in Winterswijk leidt onder energiearmoede volgens een definitie en onderzoek van TNO. Voor energiearmoede is geen lokale of regionale opgave en definitie geformuleerd.

Vrijwilligers gezocht Duurzaam Winterswijk & energiearmoede

Illustratie van een actie gericht op bestrijding van energiearmoede. Dit is een goed initiatief. Het resultaat van de maatregel is niet zichtbaar in de informatie aan de raad.

Onderzoek energiearmoede (TNO)

Uit de TNO-cijfers blijkt dat 75% van de energiearmoede zit bij huurders in een woning van een corporatie, 12% heeft een particuliere huurwoning, 13% heeft een koopwoning (TNO, 2021).

Wat is energiearmoede?

"Een huishouden is energiearm wanneer meer dan 10% van het besteedbaar inkomen uitgegeven wordt aan het adequaat warm houden van de woning"

Het meest voorkomende woninglabel in Nederland is C. In een gemiddelde gemeente heeft op dit moment 43,1% een geldig label. Daarvan is 69,8% groen: onder een groene woning worden huizen met label A t/m C verstaan. Wanneer we uitsluitend kijken naar de A, A+ en A++ labels kunnen we concluderen dat gemiddeld 23,6% van de woningen dit milieulabel heeft. Bron: energielabelprijzen.nl

De Woonplaats heeft met het nemen van energiemaatregelen mede tot doel het verlagen van de totale woonlasten voor haar huurders. Woonlasten bestaan hoofdzakelijk uit huur- en energiekosten. De Woonplaats biedt huurders van eengezinswoningen daarom energiepakketten aan voor verduurzaming van de woning die de energiekosten omlaag brengen. Deze energiemaatregelen gaan soms gepaard met een huurverhoging, die overigens wel lager is dan de verwachte energiebesparing. Uitgangspunt is netto lagere woonlasten met, indien van toepassing, hogere huurtoeslag.

De woningcorporatie draagt bij aan realisatie van duurzame en betaalbare woningen. *Bron: Prestatieafspraken 2021 gemeente Winterswijk met Huurdersvereniging Winterswijk en De Woonplaats.*

Dashboard Energietransitie voor de raad Winterswijk

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Goede energie-infrastructuur

Een goede mix aan centrale en decentrale voorzieningen

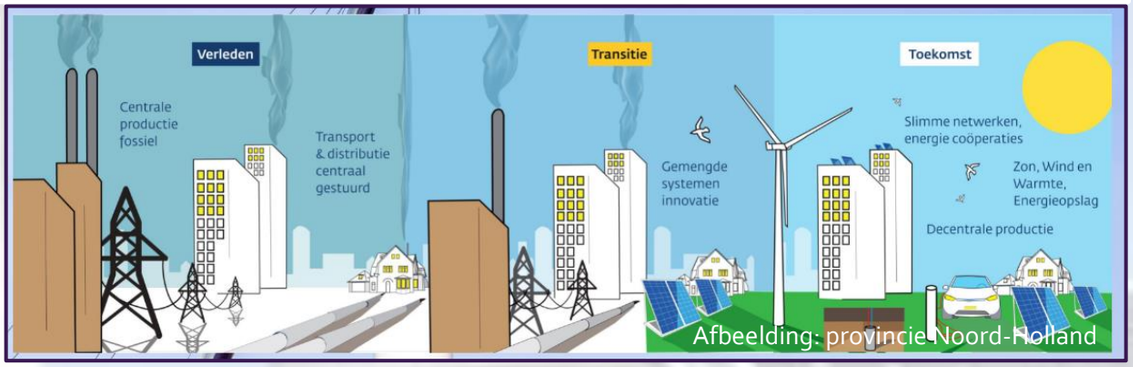
- Voldoende buizen, leidingen en kabels voor transport duurzame energie (centraal en decentraal)
- Voldoende reserve, back-up en noodcapaciteit
- Garanties op voldoende extra inkoop/import
- Netwerk continu in staat productie en vraag te optimaliseren (smart grid)
- Voor kritieke situaties adequate reserves, noodcapaciteit en scenario's voor reductie + afschaling
- Voldoende elektrische laadinfrastructuur
- Voldoende waterstoftankstations

Resultaten over de energie-infrastructuur zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Door de keuze van opwekking uit zon boven grootschalig wind, wordt het elektriciteitsnet belast met hogere pieken dan strikt noodzakelijk. Voor een optimale benutting van het elektriciteitsnet is als algemene vuistregel een verhouding 'zon staat tot wind' van 1:3 optimaal.
2. Decentrale energienetwerken of microgrids zijn geschikt voor lokaal opwekken, delen en opslaan van energie. Dit vraagt een geheel andere infrastructuur dan de huidige centrale productie. Tijdelijke opslag van energie om vraag en aanbod van energie te balanceren is nauwelijks ontwikkeld. Dit wordt cruciaal vanwege de overbelasting van het centrale elektriciteitsnetwerk (netcongestie). Je kunt op piekmomenten de overtollige zonne-energie niet meer aan het net leveren.
3. Het ontwikkelen van een lokale/ regionale waterstofeconomie en –infrastructuur staan nog in de kinderschoenen. Dit kan een goede aanvulling zijn voor transport, landvouwvoertuigen en industriële processen. We zien juist om die reden in diverse gemeenten en regio's initiatieven om een waterstofeconomie te realiseren. Daarbij vindt lokale/ regionale productie van waterstof plaats met energie uit zon en wind die anders niet meer gekoppeld kan worden aan het overvolle elektriciteitsnet (de netcongestie voorbij!) Het dichtstbijzijnde tankstation voor waterstof is momenteel gelegen in Doetinchem.
4. De gemeente werkt aan een visie op laadinfrastructuur voor elektrisch rijden in het openbaar gebied.

Afbeelding: provincie Noord-Holland

Een **microgrid** is een modulair decentraal energienetwerk in een gebied voor opwekken, delen en opslaan van energie. Een microgrid kan verbonden zijn met het centrale/ landelijke net of geheel zelfstandig als een 'energie-eiland' functioneren.

Deel 1B:

Maatschappelijke opgaven en resultaten: Bijdrage aan andere doelen

Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Dashboard Energietransitie voor de raad Winterswijk

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Natuur en milieu:
Kern: *Verminderen uitstoot CO2 (broeikasgassen) en klimaatverandering*

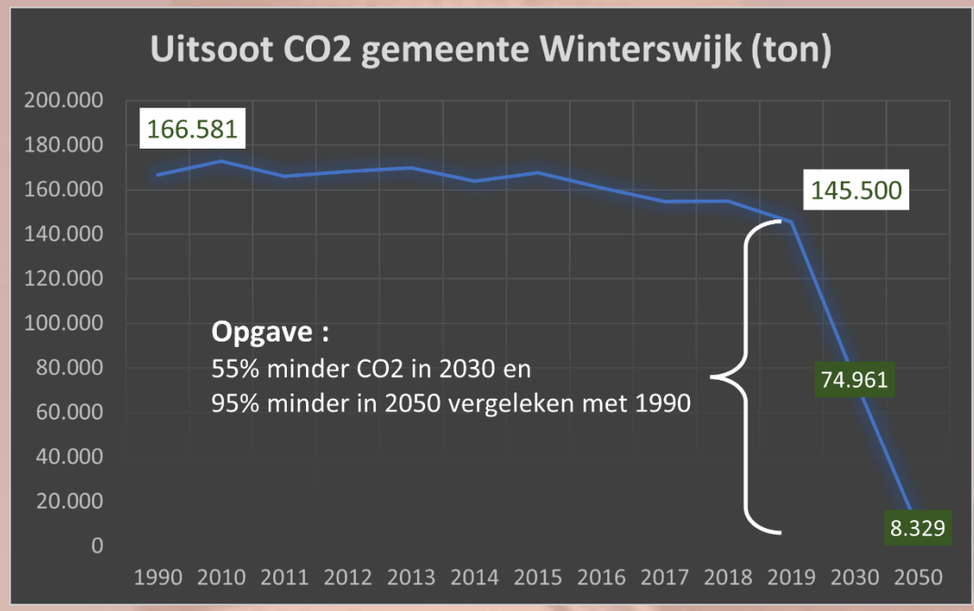
- Afname emissie CO2 (broeikasgassen)
- Afname emissie stikstof/ stikstofoxiden
- Afname concentraties fijnstof, stikstofoxiden, roet en ozon
- Goed binnenmilieus woningen, scholen en werkplekken
- Rustig woongenot ten aanzien van geluid, trillingen, geur, schaduwwerking en uitzicht
- Herstel, behoud, toename van flora en fauna

Geluidsbelasting aan gevel hoger dan 60 dB

Winterswijk	Nederland
8,7%	13,4%

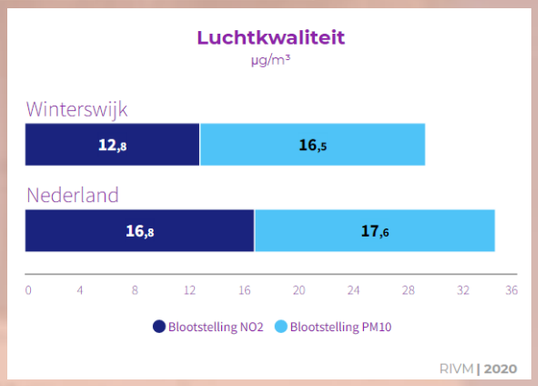
RIVM | 2016

1990: www.emmissieregistratie.nl | 2010-2019: www.klimaatmonitor.databank.nl

?

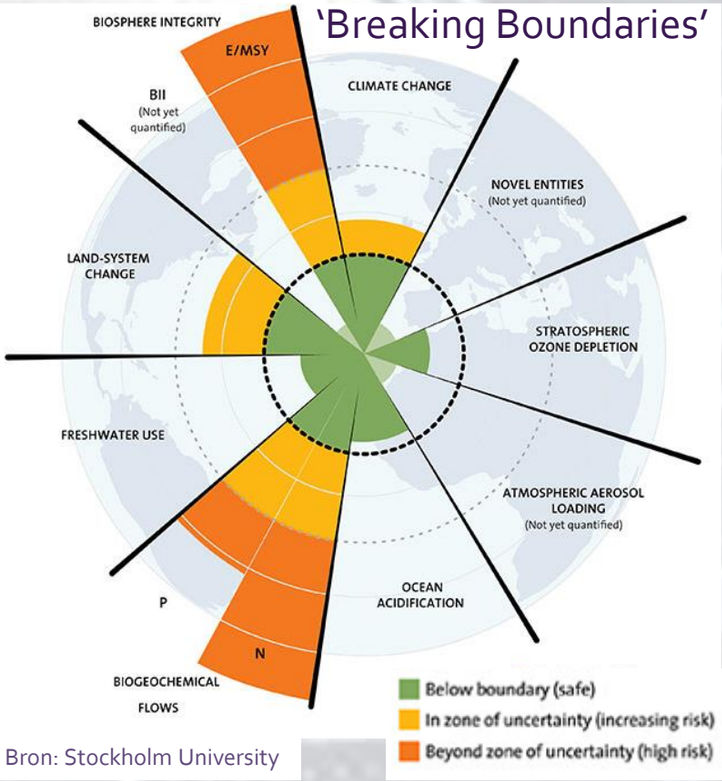
Doelen en resultaten over binnenmilieu, woongenot en biodiversiteit zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

RIVM | 2020

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Sinds 1990 neemt de uitstoot van CO2 in Winterswijk met ongeveer 13% af.
2. De komende 8 jaar moet de CO2 uitstoot veel sneller afnemen om de landelijke en Europese doelstelling voor 2030 te realiseren. De komende 8 jaar zijn volgens veel klimaatwetenschappers cruciaal om belangrijke kantelpunten ('tipping points') te voorkomen die leiden tot onomkeerbare gevolgen voor het klimaat
3. De bloostelling aan stikstofoxiden is in 2020 iets gunstiger dan gemiddeld Nederland. Het is in Winterswijk ook stiller.

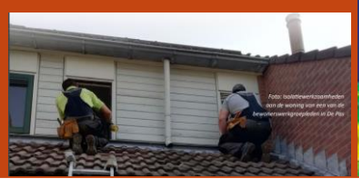

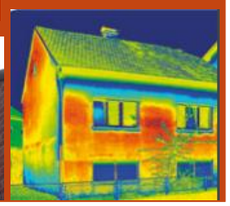
Bron: Stockholm University

In de wijk De Pas is de afgelopen maanden een bewonerswerkgroep aan de slag geweest om te bekijken hoe ze woningeigenaren kunnen helpen om te verduurzamen. De leden van de bewonerswerkgroep zijn: Carel Horstink, Ineke Voskuil, Willem Rengelink, Henk Wilts en Wim Lievestro. Zij hebben zelf al ervaring met het verduurzamen van hun huis en willen ook graag anderen hierbij ondersteunen. Mooi dat de bewonerswerkgroep uit de wijk dit zo heeft opgepakt. Samen op weg naar een energieneutraal Winterswijk!

Het verduurzamen van een huis heeft veel voordelen
Het geeft een flinke besparing op de energiekosten, de waarde van het huis stijgt, het zorgt voor meer comfort, geeft minder CO2 uitstoot en draagt dus bij aan een duurzaam en beter milieu. De bewonerswerkgroep kon voor ondersteuning bij de organisatie van hun initiatief terecht bij het Agem Energieloket en de gemeente.

Bron: Nieuwsbrief 7 en 12

Verminderen uitstoot van CO2 door het verduurzamen van woningen in De Pas.

Dashboard Energietransitie voor de raad Winterswijk

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Gezondheid
Gezonde woon, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes voor energie?

- Toename levensjaren in goede gezondheid ,ofwel: afname ziektelast

?

Veiligheid
Veilige woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

- Veilige woon- en leefomgeving
- Veilige werkomgeving / arbeidsveiligheid

Economie en werkgelegenheid
Economische ontwikkeling : wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

- Behoud of toename werkgelegenheid
- Goede kwaliteit werkgelegenheid
- Innovatie, nieuwe verdienmodellen en versterking concurrerend vermogen

Doelen en resultaten over gezondheid, veiligheid en economie als gevolg van de keuzes voor energie zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

Doelen en resultaten zijn niet af te leiden uit data aan de raad. Om die reden is vooralsnog de score '?' aangegeven.

Werkgelegenheid door investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparing

Terwijl de werkgelegenheid in de conventionele sectoren vanaf 2014 daalde, nam de werkgelegenheid in energiebesparingsactiviteiten en zonne-energie toe. Het gaat hier bijvoorbeeld om het isoleren van woningen en het plaatsen van zonnepanelen. Dit is arbeidsintensief werk en daardoor leveren deze investeringen relatief veel Nederlandse werkgelegenheid op. De werkgelegenheid die voortvloeit uit investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparing is toegenomen tot ruim 57 duizend voltijdbanen in 2018, in 2014 waren dit er nog 43 duizend. Dit is een stijging van 32 procent.

In 2018 kwam het grootste gedeelte van de werkgelegenheid uit energiegerelateerde investeringen voort uit energiebesparingsactiviteiten. Hierbij ging het vooral om isolatiewerkzaamheden, met name het isoleren van woningen en bedrijfspanden. De banen die de investeringen in energiebesparing opleverden zaten daarmee vooral in de bouwsector.

Klimaatakkoord levert winst op voor veiligheid en gezondheid

Publicatiedatum 19-06-2019 | 10:05

De maatregelen in het Klimaatakkoord kunnen, door het verdwijnen van de fossiele bronnen, winst opleveren voor gezondheid, veiligheid en natuur. Deze winst is relevant maar ook beperkt omdat CO2-reductie zich niet één-op-één vertaalt in vermindering van luchtverontreiniging of in veiligere leef- en werkomstandigheden. Dat blijkt uit een eerste verkenning door het RIVM in opdracht van ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

De energie-transitie kan volgens het RIVM positief uitpakken voor veiligheid en gezondheid. De precieze consequenties in Winterswijk zijn niet in beeld.

Investeringen in de energietransitie dragen bij aan een toename van werkgelegenheid en ook een afname van banen in de energiemarkt voor conventionele/ fossiele brandstoffen (bron: CBS, oktober 2020). De precieze consequenties voor Winterswijk zijn niet in beeld.

Deel 2:

Realisatieknoppen

Sturen op maatregelen, samenwerking , het invullen van voorwaarden en een passend budget om de maatschappelijke opgave waar te maken

Dashboard Energietransitie voor de raad Winterswijk

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Maatregelen en passend budget

Voldoende maatregelen besloten, uitvoeringskracht en investeringskracht

- Maatregelen volgens vastgesteld beleid zijn voldoende om de gestelde opgaven te realiseren:
  - Maatregelen worden feitelijk uitgevoerd conform beleid
  - Installatie zon op bedrijfsdaken
  - Zonneparken inclusief 'Zon op Erf'
  - Windmolens/ -turbines
  - Biomassacentrales
  - Biovergistingsinstallaties
  - Energiebesparing
- Alle opgaven zijn voorzien van maatregelen (geen blinde vlekken)
- Voldoende financiële middelen om maatregelen uit te voeren
- Efficiënt werken: benutten van koppelingsmogelijkheden en met maatregelen in één klap aan meerdere doelen bijdragen

Met de maatregelen en het huidige tempo lukt het niet om de doelstellingen uit het Akkoord van Groenlo te realiseren. Met het huidig opgestelde vermogen voor duurzame energie en de projecten in de pijplijn bereikt de gemeente naar verwachting een elektrische opwekking van 32% in 2030.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De komend acht jaar zijn cruciaal. Een verdere toename van uitvoeringskracht en versnelling van realisatie zijn ook nodig omdat actuele opgave voor 'energieneutrale gemeente' 2,5 keer groter is dan beoogd met het Pact van Groenlo. Een duurzame opwek van 3,45 in plaats van 1,35 TerraWattuur is nodig om in 2030 energieneutraal te zijn. Daarmee bestaat ook een grote inzet op verdere energiebesparing.
2. Maatschappelijke druk bemoeilijkt het treffen van maatregelen voor biomassa- en biovergistingsinstallaties. De gemeente zet mede om die reden vooral in op opwekking uit zon.
3. In het klimaatakkoord is afgesproken dat de energietransitie ' budgetneutraal' plaatsvindt. Tegelijkertijd is duidelijk dat de energietransitie grote investeringen vraagt van overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners: 'de kost gaat voor de baat uit'.
   - Een goed voorbeeld is het energiefonds voor verduurzaming van woningen. Per woning is € 5.000-75.000 euro nodig van het gas af te kunnen. Met het energiefonds kan de gemeente investeringen in verduurzaming stimuleren. Dat doet de gemeente ook met de Regeling Reductie Energiegebruik.
   - Een goed voorbeeld is ook de wijkaanpak De Pas. Dit gebied is opgepakt voor het realiseren van 'toekomstgerichte woonkwaliteit' Het ontbreekt echter aan middelen voor een soortgelijk traject in de andere wijken.
   - Het budget voor het uitvoeringsprogramma 2019-2022 is op belangrijke andere onderdelen niet ingevuld.
4. Ondertussen gebeurt er veel. We zien veel reuring en activiteit, zoals huisbezoeken, de inzet van, energiecoaches en allerlei adviesdiensten. Zo wordt gerapporteerd over het 'aantal gepleegde telefoontjes' vanuit het Energieloket. De bijdrage van deze telbare activiteiten aan de beoogde maatschappelijke impact is vaak niet helder of blijft algemeen. Vanuit prioriteitstelling is dan de vraag wat de toegevoegde waarde is en de aanpak voldoende focus heeft op zaken waarom het werkelijk gaat?

Winterswijk wil met 25 miljoen euro elke woning verduurzamen

18-09-2019 Nieuws > Winterswijk wil met 25 miljoen euro elke woning verduurzamen

Winterswijk wil voor 2030 alle woningen in de gemeente verduurzamen en heeft daarvoor een financiële buffer van maximaal 25 miljoen euro. Elke inwoner kan straks via 'het Winterswijks Energiefonds' een lening afsluiten voor energiebesparende maatregelen.

Een goed voorbeeld van daadkracht waarbij de raad een substantieel fonds voor realisatie heeft ingericht. De gemeente zoekt naar creatieve wegen om het fonds op een aantrekkelijke wijze in te zetten en afname onder inwoners te vergroten.

Zonnepark Arrisveld officieel in gebruik genomen

29-10-2021 › Energietransitie > Zonnepark Arrisveld officieel in gebruik genomen

Wethouder Bert Frings heeft vandaag het zonnepark Arrisveld officieel in gebruik genomen. De wethouder stak symbolisch een enorme stekker in een contrastekker die werd vastgehouden door Rutger van Basten Batenburg, bestuursvoorzitter van de stichting Vicarie Sancti Nicolai.

Zonnepark Arrisveld is een mooi icoonproject in Winterswijk. Met Arrisveld realiseert e gemeente een integrale oplossing door het verbinden van doelen voor duurzame energie met doelen voor cultuurhistorie, biodiversiteit en maatschappelijk draagvlak. De komende 8 jaar zijn veel meer van deze voorbeelden nodig om de opgaven te realiseren.

Enquête verduurzaming woningen

8 oktober 2021

In onze wijk zijn al verschillende initiatieven geweest als het gaat om de verduurzaming van woningen. We zijn heel benieuwd wat de huidige stand van zaken is als het gaat om verduurzaming. Door het invullen van deze korte enquête helpt u om te kijken wat er nodig is aan bijvoorbeeld extra informatie en vervolgacties.

Lees meer ›

#uit DE PAS

De gemeente organiseert met woningcorporatie De Woonplaats inzicht in de voortgang, tussenresultaten en vervolgaanpak met een enquête onder inwoners van De Pas. Zie: www.duurzaamwinterswijk.mett.nl

Dashboard Energietransitie voor de raad Winterswijk

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie

Aalten Oost Gelre Winterswijk

Goed georganiseerde samenwerking *Krachten bundelen, organiseren meewerkkracht in plaats van tegenkracht*	**Connectie**	**Commitment**	**Coproductie**
Inwoners	●	●	●
Bedrijven	●	●	●
Maatschappelijke organisaties	●	●	●
Regiogemeenten, waterschap, provincie	●	●	●

Indicatie van de samenwerking op basis van gesprekken.
Samenwerking is een manier of een voorwaarde om tot realisatie van maatschappelijke effecten te komen: vanuit deze invalshoek is coproductie het belangrijkste. In connectie komen en commitment zijn belangrijke tussenstappen of prestaties voordat samenwerking ook tot coproductie kan leiden en daarmee tot het gezamenlijk realiseren van maatschappelijke effecten.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Samenwerking met inwoners komt vooral van de grond in De Pas, rond locaties voor zonnevelden zoals de Masterveldweg en door het stimuleren van zonnepanelen op daken. Er is behoefte aan het opschalen van deze samenwerking naar alle wijken om een grote beweging in Winterswijk op gang te brengen.
2. Samenwerking met bedrijven vindt vooral een belangrijk deel plaats aan de Energietafel. Het is een wens van bedrijven om deze samenwerking praktisch uit te bouwen en concreet aan de slag te gaan: samen bouwen en praktisch realiseren van oplossingen – voorbij netwerken, vergaderen, inspiratie en algemene thematafels. Nodig is ook om het commitment van bedrijven beter aan te spreken en te verzilveren. Het realiseren van een duurzame economie is voor veel bedrijven ook van strategisch bedrijfsbelang om relevant te blijven in het nieuwe tijdperk voor afnemers en klanten.
3. Samenwerking met maatschappelijke organisaties vindt ook voor een belangrijk deel plaats aan de Energietafel. Met woningcorporatie De Woonplaats bijvoorbeeld ook op een praktische wijze via de wijkaanpak in De Pas en prestatieafspraken voor het verduurzamen van woningen.
4. De overheden werken van oudsher nauw samen op het gebied van visievorming (Akkoord van Groenlo) en gezamenlijke uitvoering en coproductie via Agem.

De gemeente is daarin een van de spelers. Alleen samen met inwoners, bestaande duurzaamheidsburgerinitiatieven, maatschappelijke organisaties en bedrijven kan en wordt de doelstelling bereikt. Uit alle betrokkenheid en uitingen (tijdens de charette en andere bijeenkomsten, via brieven en inspraakreacties, et cetera) van allerlei stakeholders, blijkt dat energieneutraliteit een belangrijk thema is in Winterswijk. De gemeente wil de samenwerking verder intensiveren. Te beginnen met de Energietafel van Winterswijk: een plek waar betrokken organisaties en vertegenwoordigers van bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners vaker en intensiever met elkaar kunnen spreken over proces en inhoud en waar zij initiatieven en kennis kunnen delen. De Winterswijkse Energietafel kan doorgroeien naar steeds intensievere samenwerking. Uitgangspunt en randvoorwaarde voor een ieder aan deze tafel is en blijft energieneutraal in 2030. De vormgeving van de Energietafel zal uiterst zorgvuldig gebeuren.

In de energievisie doet de gemeente een beroep op samenwerking en coproductie. Bron: Energievisie Winterswijk, 29 juni 2017

Wij zijn Agem.

Agem startte met de acht Achterhoekse gemeenten als leden. In 2018 konden ook lokale burgerinitiatieven toetreden als lid. **Begin 2021 telt Agem drieëntwintig leden** -acht gemeenten én vijftien lokale energiecoöperaties- en dit aantal blijft groeien!

Dashboard Energietransitie voor de raad Winterswijk

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-commissie Aalten Oost Gelre Winterswijk

Scheppen van voorwaarden
Kansen benutten en barrières slechten of omzeilen

- Voldoende en goed geschoolde vakmensen om maatregelen uit te voeren
- Voldoende kennis en capaciteit – ook voor co-creatie met inwoners, bedrijven, maatschappelijke partijen
- Bewustwording en steun vanuit de bewoners en de bedrijven

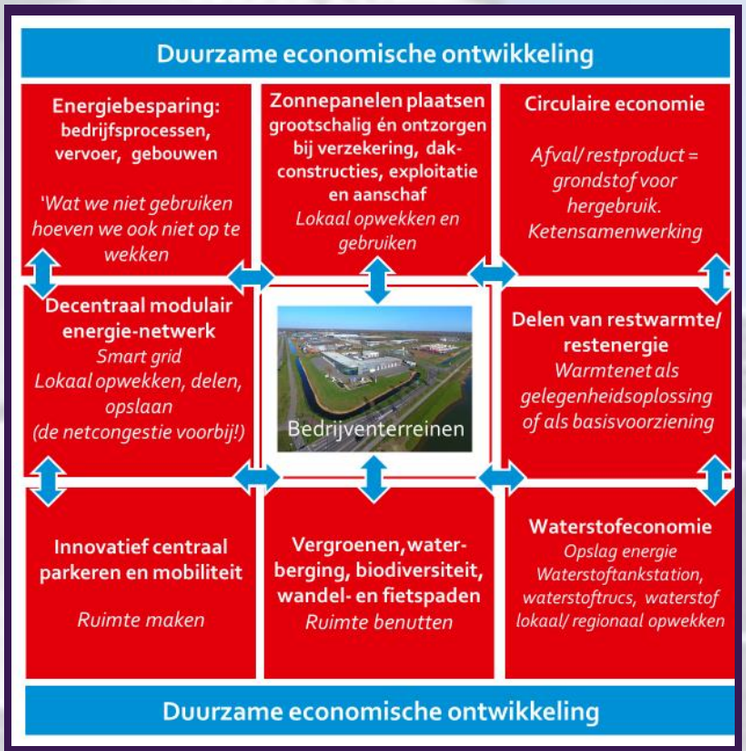
....

Cruciale voorwaarden om de energietransitie mogelijk te maken zijn onvoldoende ingevuld.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De opgave en ambities voor de energietransitie zijn groot. De druk om tot resultaten te komen is hoog. Elke majeure transitie vraagt om grote bestuurskracht en samenwerkingskracht om tot resultaten te komen. Dat speelt bijvoorbeeld ook bij de transitie en transformatie van het sociaal domein. De voorwaarden zijn deels ingevuld:
   - De gemeente investeert in kennis en capaciteit bij een team van medewerkers voor de energietransitie. De tussenresultaten en gevraagde versnelling doen een beroep op versterking van de realisatiekracht in termen van capaciteit, kennis en een integrale aanpak waarbij energie en verduurzaming goed zijn verbonden met andere gemeentelijke doelstellingen en maatregelen.
   - Grotere realisatiekracht en versnelling vragen ook dat de gemeente meer stappen gelijktijdig zet rond allerlei deelopgaven zoals energiebesparing, duurzame mobiliteit, delen van restwarmte, opwekken van hernieuwbare energie, een decentrale energie-infrastructuur et cetera. De energietransitie lukt alleen in samenwerking met bedrijven, inwoners, maatschappelijke organisaties en andere overheden. Dit vraagt versterking van samenwerkingskracht:
   - Met de wijk De Pas doet de gemeente goede ervaringen op: een gebiedsgerichte aanpak met inwoners, woningcorporatie, leveranciers. Intensivering en opschaling naar alle wijken is nodig.
   - Voor bedrijventerreinen is ook een gebiedsgerichte aanpak nodig. De bedrijven in deze gebieden kunnen als grootverbruikers met individuele en collectieve oplossingen een grote bijdrage leveren aan de energietransitie.
   - De goede ervaringen met de integrale aanpak en samenwerking met omwonenden voor realisatie van zonnepark Arrisveld vragen ook om opschaling naar veel andere locaties – juist omdat maatschappelijke weerstand tegen energie uit wind en biomassa groot is.
2. De energietransitie vraagt voldoende vakmensen en leveranciers om alle maatregelen en oplossingen tijdig en met goede kwaliteit te realiseren. Deze voorwaarde is in heel Nederland en ook in de regio Achterhoek onvoldoende ingevuld. Dat vraagt veel van de samenwerking tussen gemeenten, onderwijs en bedrijven.

In Winterswijk liggen meerdere bedrijventerreinen. Net als de woonwijken kunnen deze gebieden een grote bijdrage leveren aan realisatie van de energietransitie. Dat vraagt om een gebiedsgerichte aanpak met kennis en capaciteit voor specifieke deelopgaven en het organiseren van samenwerking tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en overheden.

De energietransitie is een banenmachine. Waar is het talent?

De energietransitie ontwikkelt zich in een razend tempo en levert veel extra banen op. Het ontbreekt echter aan goed gekwalificeerde vakmensen. Een serieus probleem, want dit zet een rem op de transformatie. "Aansluiting tussen het onderwijs en groeimarkten in de energietransitie is hard nodig", zegt Marsha Wagner van de Topsector Energie.

Bron: Financieel Dagblad

Invullen eigen aandeel gemeentebestuur
Zelf het goede voorbeeld geven

- Bouwen energieneutrale woningen/ gebouwen
- Maatschappelijke vastgoed verduurzamen
- Duurzame openbare verlichting
- Duurzaam gemeentelijk wagenpark: hybride, elektrisch, waterstof

?

Goed voorbeeld doet volgen: de gemeente wil zelf het goede voorbeeld geven – zo blijkt ook uit de Energievisie Winterswijk. Informatie over de resultaten zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad. Op basis van gesprekken en aan de hand van voorbeelden is de indruk dat de gemeente hier wel serieus op inzet.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. We zien diverse ambities van de gemeente om voor te gaan en het goede voorbeeld wil geven, zoals:
   - Zelf duurzaam en milieubewust handelen.
   - Op gemeentelijke bouwlocaties zo veel mogelijk energieneutraal bouwen.
   - Het aanscherpen van het inkoopbeleid (bij voorkeur in regionaal verband) op de aspecten van duurzaamheid en milieubewust handelen.
   - Een duurzame interne bedrijfsvoering in 2030 vanuit diverse thema's waaronder klimaat(energie)neutraal, circulair, biodiversiteit en cultuurhistorie.
2. Op basis van diverse gesprekken is de indruk dat de gemeente hieraan ook werkelijk invulling geeft. Een goed overzicht ontbreekt echter.
3. Uit informatie aan de raad zijn voortgang en resultaten niet goed af te leiden.
4. Deels vraagt dit om een precisering van ambities, zoals 'duurzaam handelen': wat zien, horen en ervaren inwoners en bedrijven dan concreet? Denk aan snelle vergunningverleningsprocedures, ondersteunen van kansrijke initiatieven,

Sinds 1 januari 2018 gebruiken we als gemeentelijke organisatie alleen nog duurzame energie. In 2018 is de verduurzaming van het gemeentelijk wagenpark doorgegaan. Een auto met fossiele brandstof is vervangen door een elektrische auto.

Duurzaamheid staat in Winterswijk hoog op de politieke agenda. Daarom hebben we in 2008 de Deelnameverklaring Duurzaam Inkopen ondertekend. De wereld om ons heen verandert voortdurend, daarom blijven we ons inkoopproces optimaliseren.

Verduurzaming Raadhuis

Het Gelders Genootschap (GG) heeft begin 2019 een energiescan uitgevoerd voor het monumentale raadhuis, met als uitgangspunt de vraag: hoe zorgt de gemeente er nu voor dat dit bijzondere erfgoed toekomstbestendig blijft (zoals betaalbaar met voldoende comfort)? Energiebesparende maatregelen in een monument vragen om zorgvuldigheid en maatwerk. Met de scan kan een goede afweging gemaakt worden tussen de te nemen maatregelen en het behoud van de cultuurhistorische waarden. Naar aanleiding van het bouwhistorisch- en energie technische onderzoek is door GG een aantal verbeteringsmaatregelen uitgewerkt en doorberekend. Een combinatie van energiebesparende maatregelen noemen zij een pakket.

Deel 3:

Relevante ontwikkelingen

Waar moeten we rekening mee houden? Wat zijn belangrijke issues en politieke keuzevraagstukken?

Overzicht relevante ontwikkelingen

- Realiseren van de warmtetransitie
- Ontwikkelen van een lokale en regionale waterstofeconomie en financiële impulsen voor het produceren van groene waterstof
- Realiseren van een rechtvaardige en inclusieve energietransitie
- Langjarige verstopping van het centrale elektriciteitsnetwerk: netcongestie
- De emmissiereductiedoelstelling gaat omhoog van 49 naar 55% in 2030
- Inrichten van een groot landelijk Klimaatfonds op basis van het nieuwe regeerakkoord – de regering wil vooral inzetten op de waterstofeconomie en financiële impulsen voor het produceren van groene waterstof
- Inrichten van een landelijk Isolatieprogramma voor woningen met middelen tot 2030
- Verschuiving focus van wijkaanpak naar individuele aanpak in de gebouwde omgeving: isolatie en (hybride) warmtepompen
- (Deels) nieuwe veelbelovende technieken, zoals aquathermie voor het opwekken van duurzame energie
- Van centrale naar decentrale energienetwerken met slimme software (smart grids)
- Verschuiving belastingregime: de belasting op elektriciteit wordt met de jaren steeds minder, die op gas wordt steeds zwaarder
- Snelle klimaatverandering: opwarming van de aarde
- Gevolgen van klimaatverandering voelbaar dichter bi
  overstromingen, schade
- Glasgow 2021 – COP26: versnel de energietransitie!
- …

In Achterhoek valt droogte al toe te schrijven aan klimaatverandering

26 mei 2020 05:59
Laatste update: 16 juni 2020 12:21

867 NUjij-reacties

De zomer van 2018 was een van de droogste Nederlandse zomers ooit gemeten. Aanvankelijk waren wetenschappers terughoudend om die droogte te linken aan klimaatverandering, maar een dinsdag gepubliceerde KNMI-studie ziet toch een verband, specifiek voor Oost-Nederland, dat op de toekomst vooruitloopt.

NOS NIEUWS • BINNENLAND • ZA 16 OKTOBER, 16:16

Klimaatwetenschappers: nul uitstoot in 2050 is te laat